IPM junior

alfa

ÁLOMMOTOROK

Cikkünk a 16. oldalon

1983 DECEMBER • ÁRA: 24,– Ft

alfa

V. ÉVFOLYAM 6. SZÁM
A NEMZETKÖZI ÚJSÁGÍRÓ SZERVEZET GYERMEKMAGAZINJA
Megjelenik minden második hónapban, az Interpress Magazin mellékleteként
Főszerkesztő: Ivanics István
Szerkesztő: Tótfalusi István
Szerkesztőség: Budapest II., Rózsahegy utca 3/b. 1024
Telefon: 153-883
Postacím: alfa Budapest, Pf. 46. 1525
Kiadja az Interpress Kiadó és Nyomda Vállalat Budapest II., Mihályfi Ernő utca 14. 1022
Telefon: 350-945
Felelős kiadó: Dr. Pollák Miklós vezérigazgató
83.1492
Készült az Athenaeum Nyomda Kozma utcai üzemében, rotációs mélynyomással
Felelős vezető: Szlávik András vezérigazgató

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivatalokban, a Posta Központi Hírlap Irodában (Postacím: Budapest V., József nádor tér 1. 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI—215—96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj fél évre 72 forint, egy évre 144 forint. Külföldiek részére előfizethető az Interpress Kiadó és Nyomda Vállalatnál, 1022 Budapest, Mihályfi Ernő u. 14. Előfizetési díja: US $ 9.— egy évre, mely összeg átutalható a Magyar Nemzeti Banknál vezetett BC–401–6306–144–01 sz. számlára.

Index: 25112
HU ISSN: 0138–9351

Laptervező grafikus: Gálócsi Ágnes

A lapban megjelenő színes reprodukciókat Krosz Albert készítette

Fotók és illusztrációk: Europeo (14–15. o.); Hobby (16. o.); Life (27. o.); National Geographic Magazine (4–5. o., 22–23. o.); National Geographic World (4., 13., 18. o.); Popular Science (2–3. o.); Science et Vie (1., 17. o.); Stern (26. o.); Zeit Magazin (35–36. o.) és a szerkesztőség archívuma.

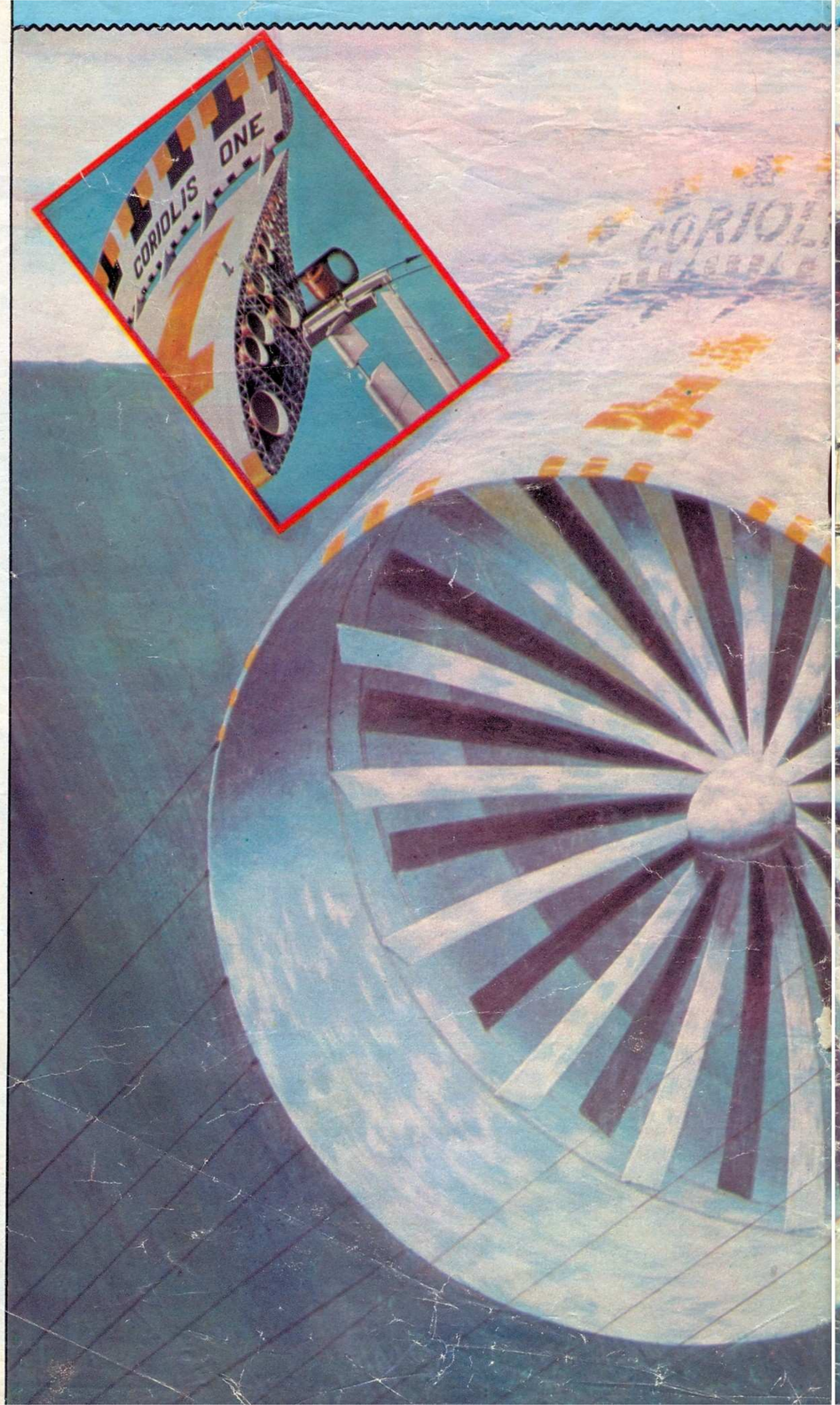

TURBINÁK A TENGER ALATT

A folyókhoz képest a tengert állóviznek szoktuk tekinteni. Pedig a nagy óceánok éppen nem állóvizek. Az állandó szeleknek meg a Föld forgásának együttes hatására bonyolult pályájú áramlatok hálózzák be őket, és ezek az áramlatok hatalmas víztömegeket szállítanak sok ezer kilométeres távolságokra. Jól ismerjük a Golf-áramot, amely a Mexikói-öbölből indulva átszeli az Atlanti-óceánt, és Európa nyugati partjainál észak felé térül. Annyi meleg vizet szállít, hogy sok fokkal enyhíti a partvidék éghajlatát, és neki köszönhető, hogy például a sarkkörön túl fekvő norvégiai Narvik kikötője télen sem fagy be.

A nagy folyókon épült vízerőművek — például a dnyeperi vagy az Asszuánnál épült nilusi — egész országrészeket látnak el elektromos energiával. Pedig az a víztömeg, amelyet munkára fognak, elenyésző a tengeráramokéhoz képest!

A Golf-áram rendszeréhez tartozó egyik kisebb áramlatról például, amely Florida partjaitól 32 kilométerre folyik észak felé, kiszámították, hogy ötvenszer akkora energiát hordoz, mint a Föld összes folyói együttvéve!

Mivel ez a Florida-áramlat aránylag gyors is (8—10 km/h), már régebben felmerült a gondolat, hogy hatalmas energiáját áramtermelésre kellene fogni. Műszakilag azonban nem is olyan egyszerű ez a kérdés, hisz a folyami erőművek tapasztalatait itt nem lehet hasznosítani. Merőben új elgondolásra van szükség, és egy évtizednyi kísérletezés után két amerikai mérnöknek sikerült is kidolgoznia az új tenger alatti vízerőmű prototípusát.

A másfél méteres turbinamodellel végzett sikeres próbák után megtervezték a hatalmas, 170 méter átmérőjű víz alatti turbinát, amely egy éven belül működésbe lép, és generátoraival 83 megawatt áramot termel. Nevét Coriolis francia tudóstól kapta, aki a múlt században először határozta meg és írta le a szabad vizekben kialakuló örvények és áramlások szabályszerűségeit. Metszetrajzunk jól érzékelteti az épülő turbina méreteit, és műszaki elvét is megmagyarázza. Az üreges felépítésű köpeny arra szolgál, hogy kevéssel a víz alatt lebegve tartsa a szerkezetet, amelyet egyébként erős drótkötelek rögzítenek a tengerfenékhez. A repülőgépszárnyakéhoz hasonló profil a vízáramlást felgyorsítja, és úgy vezeti a forgórészhez.

A forgórész, a hosszú, keskeny lapátokból álló rotor kétrészes, és az ellentétesen beállított lapátoknak (A és C) köszönhetően a két rész ellentétes irányban forog. A rotorok lapátjait kívül merev abroncs rögzíti (D); a két egymással szemben forgó abroncs súrlódás útján görgőket (E) hajt meg, s ezek forgatják az áramfejlesztő generátorokat. A köpenyben több tucat generátor foglal helyet; a termelt áramot víz alatti kábelen juttatják el a partra. Az F jelzésnél túlnyomásos szerelőakna látható; a H jelű üreget víz tölti ki, ha a turbina a víz alatt van, de ha javítás vagy karbantartás okából egy részét a vízfelszín fölé akarják hozni, akkor a vizet kiszivattyúzzák belőle.

A messzebb tekintő tervek szerint 230 ilyen turbinával Florida állam majdnem teljes áramszükségletét fedezni lehetne. Az előreláthatható költségek elég tetemesek, de a hagyományos erőművekkel szemben nagy előnyük, hogy a környezetet nem szennyezik, és más módon sem károsítják. Tervezői még annak is utánaszámoltak, nem fékezi-e le ez a turbinarendszer túlságosan az áramlást, de arra a megnyugtató eredményre jutottak, hogy csak egy százaléknyit módosít a sebességén, ami bizvást elhanyagolható.

A Coriolis-turbina egyébként nemcsak Florida energiagondjait enyhítheti. Ilyen berendezéseket másutt is el lehet helyezni: hasonlóan erős tengeráramlásokban, továbbá olyan tengerszorosokban, ahol sebesen áramlik a víz (ilyen a Gibraltári- és a Messinai-szoros).

Mi több, nagyobb folyókban is alkalmazhatók, s ez azzal az előnnyel jár, hogy nem kell gátakat építeni és nagy tározótavakat létesíteni.

HÓ-HÓ-HALIHÓ!

Kell-e víz a vízeséshez? Nem feltétlenül. Legalábbis ezt látszanak igazolni a híres japán szárazkertek, amelyekben a vízeséseket kövekből és homokból alkotják meg. Minden ilyen zuhatagnál két kő jelképezi a partokat, egy meg a padot, amin a jelképes víz, azaz a homok lecsorog. S tartozik ehhez az egészhez még egy úgynevezett „ágaskodó kő" is. Ez a kő szimbolizálja a vízben lubickoló halat. Aki azt állítja, hogy mindez nagyon ügyes, de mégsem igazi vízesés, annak a japánok szerint nincs képzelőereje. S lehet valami igazuk. Elvégre csak fantázia kérdése, mi mivel helyettesíthető. De kérdezzünk csak tovább:

Kell-e jég a korcsolyázáshoz és hó a síeléshez?

A válasz megint ugyanaz, mint az előbb: nem feltétlenül. Aki szárazon akar korizni, egyszerűen görkorcsolyát köt a talpára, sielni meg gyepen, műhavon és műanyag borítású pályán is lehet, a vízisíről már nem is beszélve.

De a szánkázáshoz már csak kell hó, ugye?

Harmadszor is azt kell mondanunk: nem feltétlenül. Példa rá egy híres történelmi eset, ami úgy esett, hogy Grassalkovich Antal grófot 1751 augusztusában meglátogatta gödöllői kastélyában Mária Terézia királynő. A magyar nábob példátlam pompával fogadta vendégét. A kastély vakító fényárban úszott, egymást érték a pazar tűzijátékok és az állatviadalok, amelyekben a kor szokása szerint huszárnak öltöztetett medvék viaskodtak egymással.

A szökőkutak tiszta óbort lövelltek, mindennap tíz ökör forgott a nyársakon. De volt még ennél is cifrább mulatság. A házigazda Pesttől Gödöllőig sóval szóratta fel az utat, hogy királyi látogatója nyár derekán szánkóval közelíthesse meg a kastélyt. A lombos fák és zöld mezők között télies fehérségben csillogott az út, az ezüstcsöngőket rázó, hat ló vonta aranyos szán sebesen siklott a majd fél méter magas nyári havon, nyomában csak úgy porzott, szikrázott a kristályos só. A bolondos ötlet a máramarosi sóbányák egész évi termését fölemésztette. A királynő meg ült a szánon, a játék kedvéért nyakig prémekbe burkolva, bár forrón perzselt az augusztusi nap . . .

Stop! A példákból ennyi elég. Nektek mi a véleményetek róluk? Nekünk bizony az, hogy tiszteletre méltó az emberi találékonyság, de azért mindenből jobb az igazi, mint az utánzat, így aztán a légpompásabb műhó sem ér fel azzal, ha nagy pelyhekben hull a hó, a valódi. Ez a valódi hó ihlette Micimackót is arra a halhatatlanná vált Zümmögő Versikére, amit csak Szitáló Hóban szabad énekelni: Minél inkább havazik (zik-zik!) — Annál inkább hull a hó (halihó!) . . .

A kanadai Ottawa jégünnepélyén

Hóemberi dolgok

Hogy a japánok mennyire ismerik Micimackót, azt nem tudjuk. De annyi bizonyos, hogy a hónak ők is örülnek. Hokkaidó szigetén van egy hóvárosuk is: Szapporó, amely sok mindenről nevezetes. Például arról, hogy itt rendezték meg 1972-ben a XI. téli olimpiát, és hogy itt nyílik meg minden esztendőben a hóból gyúrt, jégből faragott szobrok legnagyobb tárlata. Az olimpia évében az egész világ élvezhette képernyőről a jégből épült várak, hóból rakott pagodák semmihez sem hasonlítható látványát, s a téli nap fényében gyémántként csillogó több méter magas jég- meg hószobrokat.

Hóból mindig szívesen formáztak szobrot a művészek. Még a világ egyik legnagyobb szobrásza, Michelangelo is épített óriási méretű hószobrot Firenze népének szórakoztatására. És vajon nem vagytok-e művészek ti is, valamennyien? Nem csináltok-e hóembert minden télen? Szobor az is, mikor milyen. Mindenesetre csuda jó dolga van a hóembernek, ha már elkészült. Akármekkora a hideg, nem didereg, s ha felsebzi a kezét, még csak nem is vérzik . . . Persze nagy szerencse, hogy nem fázik őkelme, mert igencsak veszélyes lenne forró lábfürdőt vennie. Hisz mint minden hószobornak, a hóembernek is az a sorsa, hogy a melegtől elolvad. Ami bizony szomorú vég. Mert mint Heltai Jenő írja: Ritkán látszik meg a sárrul, hogy hópehely volt azelőtt.

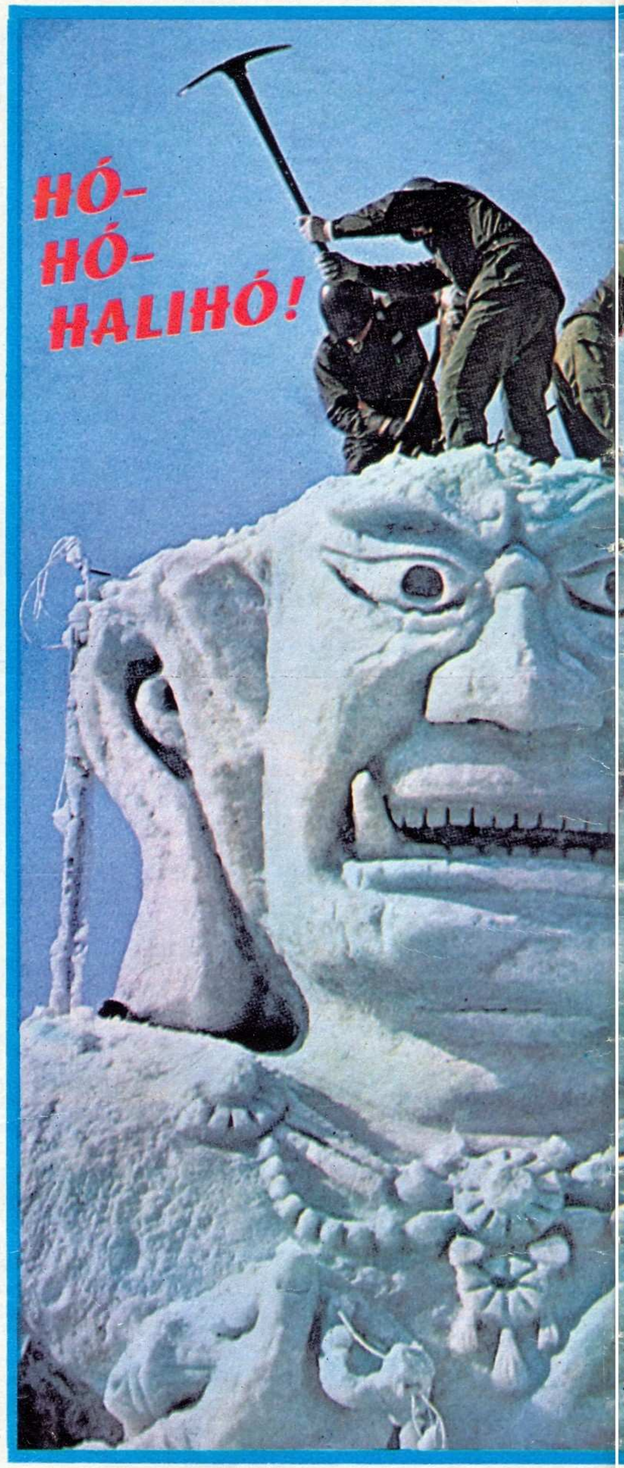

A szapporói hószobrokat a hófesztivál végén katonák bontják szét, nehogy az olvadó, lezuhanó hőtömbök balesetet okozzanak

kori Gömör vármegye területén. 1870-ben fedezték fel jégbarlangját, és 1893. július 18-án rendezték benne az első kánikulai jégünnepélyt. A nyári korcsolyapálya azóta is idegenforgalmi látványossága a barlangnak, amely máig sok turistát vonz az 1326-ban alapított kis bányavárosba. Az ívlámpák fényében a barlang minden jégalakulata tüneménynek hat. S mindnek neve is van, aszerint, hogy mire emlékeztet. Csak néhány a természet alkotta jégszobrok elnevezéseiből: Oltár, Kút, Függöny, Orgona, Karácsonyfa, Tündérvár, Trónszék, Kristálypalota . . . A Trónszék felett kis kupola, kitárt tenyérnyi nagyságú jégkristályokból, s ennek csüngő csomói a mennyezetről leomló rojtok hatását keltik.

S az sem véletlen, hogy a jéggé váló japán vízesésekről épp ez a barlang jutott eszünkbe, hisz ebben is van Niagara Vízesés nevű jégképződmény. Méghozzá olyan vakítóan fehér és élethű, hogy szinte félelmetes. Vele szemben áll az úgynevezett Nagy Oszlop harmadfél méter vastag, zöldeskék fényben villódzó jégtömege, amely jelképévé vált a barlangnak, ahol örökös a jégkorszak, és nyitástól zárásig nem csappan az ámuldozók sora.

Persze nem áll, hogy mindaz, ami hó és jég, az csupa öröm és szépség. Tud a jég kellemetlenné is válni, még nem is kell hozzá pusztító hóvihar, lavina, jégár. Olykor az is elég kellemetlen, ha befagy egy folyó. Brémában például a múlt században még minden télen rettegett a nép attól, hogy a Weser folyó befagy, és így hetekre megszűnik a kikötőváros közvetlen összeköttetése a nyílt tengerrel, ami gazdasági bajok egész sorának okozója lehet. 1829-ben a félelem hatására fogadásokat kezdtek kötni az emberek, beáll-e a folyó. Ez a jégre való fogadás később amolyan népszokássá vált. Tél elején húszharminc fogadóiroda nyílik a városban, ezekben bárki tippelhet. Vízkereszt napján, január 6-án aztán mókás külsőségek között kivonul egy küldöttség megnézni, kemény-e a Weseren a páncél, és eldönteni, a jégre szavazók nyertek-e vagy az ellenpártiak. Sokat persze senki sem nyer. De hát nem is ez a fő, hanem a mulatság. Hisz amióta a jég a folyón már egy városban sem akkora csapás, mint régen volt, a fogadás játékká szelídült.

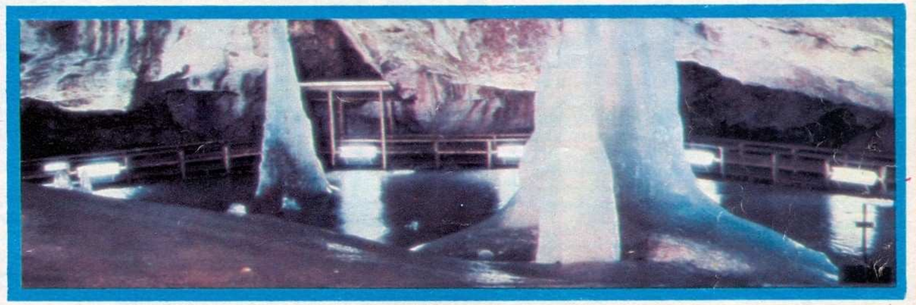

A dobsinai jégbarlang nagyterme

Pedig mit nem érne, ha valami nagy-nagy frizsiderben máig megmaradt volna Michelangelo hószobra!

Dobsina örök jege

A japánok nemcsak homokból tudnak vízesést csinálni. Van fagyasztható vízesésük is. Ez szemre teljesen közönséges vízesésnek tűnik. Különféle díszkertek közepén zúdul alá, közepesen magasról, egy elmés szerkezet azonban óránként egyszer jéggé dermeszti vizét, majd újra felolvasztja.

A hátulról színes lámpákkal megvilágított jégoszlop, amivé a vízesés válik, káprázatos látvány. Olyasmi a hatása, mint a világszerte páratlan dobsinai jégbarlang cseppkőszerű jégképződményeinek.

Hallottatok már Dobsináról? Szlovákiában található, az egy-

Havak, jegek királynője

Bizony keményebbek voltak a telek hajdanán. De keményebbek voltak a régi emberek is az elpuhult és elkényelmesedett maiaknál, akik már egy valamirevaló hógolyós csatától is húzódoznak, attól félve, hogy lefagy a kezük a hólabda markolásától. A dédapáink még edzettek voltak. Gyalog tapodták a havat, ha térdig ért is. És jól bírták a hideget. Akkor sem igen kapta el őket a nátha, amikor ápró kis jégcsapok lógtak a bajszukról. Hisz arra való a tél, hogy hideg legyen, és arra való az ember, hogy állja.

Észak-Európa ősi regéiben istennője is van a hónak. Skadi a neve, Thiazzinak, a fagyóriásnak a lánya, s hegyormon álló jégbástya a palotája. Abban él kis hópehely szolgáival, uralkodva minden jégmezők felett. Erről a Skadiról nevezték el Skadinavient, vagyis Skandináviát, s az ő alakja ihlette Andersent a jégtündérről meg a hókirálynőről szóló meséjére, sőt a két Grimm testvért is a párnáiból havat rázó Holle anyó történetének megírására.

És ti hogy vagytok a hóval? Reméljük, nemcsak ablakon át nézve szeretitek, hanem akkor is, ha ott ropog a talpatok alatt. Mert az az igazi élvezet. Próbáljátok jobbról balra olvasni a tél szót, nyomban rájöttök, hogy a TÉL visszafelé olvasva LÉT, s valóban létünkhöz tartozik a tél, minden örömével. Éljen hát a jég — majd, ha fagy! —, és éljen a hó: halihó!

KUN ERZSÉBET

MEGCSINÁLOD?

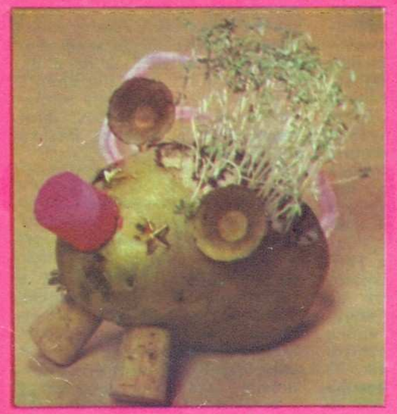

KRUMPLI-SZOBRÁSZAT

Mi minden készülhet egy jóképű, szabályos burgonyából! Lehet belőle malacka vagy bohóc, mint azt a képeink is mutatják.
Kapard ki a krumpli belsejét egy darabon! Ha bohóc lesz belőle, a keskeny végén, ha malacka készül, akkor a szélesebb oldalán. A mélyedést tömd ki nedves vattával, amelyre kedved szerint szórhatsz mustár- vagy hagymamagot, esetleg búzamagvakat. A bohóc nyaka tojástartó, a malac lába dugó. Papírból, gombokból, makkból, vadgesztenyéből vagy tetszés szerint bármilyen anyagból csinálhatsz nekik orrot, fület és ruhát. A vattát mindig tartsd nedvesen, s majd meglátod, még a „hajuk" is kinő!

MEGCSINÁLOD?

CSODÁS VILÁGUNK

A PÁRIZSI KULTÚRKÖZPONT

Amikor a párizsi világkiállítás szenzációjaként 1889-ben felépült az Eiffel-torony a maga háromszáz méteres magasságával, sokan háborogtak: hogy lehetett így elékteleníteni a patinás kő emlékművekben gazdag várost ezzel az öntöttvas monstrummal?! A sokat szidott építmény aztán maga is emlékművé lett, sőt első számú jelképévé a világ egyik legszebb városának.

1977-ben ismét összecsaptak a vélemények Párizsban egy újonnan felavatott nagyszabású építmény körül. A Pompidou kultúrpalotában sokan a modern építőművészet diadalát ünnepelték, mások viszont gázgyárnak, olajfinomítónak csúfolták, a jó ízlés elleni merényletnek nevezték. Csak néhány év kellett, és elhallgattak a gunyoros hangok. Ma Párizs legnépszerűbb épülete, naponta több látogatót fogad, mint az Eiffel-torony és a világhírű Louvre múzeum együttvéve.

Párizs északi felének központjában, nem messze a városházától, két év alatt épült föl a kétségtelenül különös építmény. Teljes neve: „Georges Pompidou országos művészeti és kulturális központ" — Pompidou elnök volt ugyanis, aki ötletét felvetette, és építését hathatósan támogatta, de felavatását már nem érte meg. A párizsiak sokkal egyszerűbb néven mint Beaubourg-t emlegetik, mert így hívták azt a teret, ahová épült; a tér egy függeléke volt csak a nagy párizsi vásárcsarnoknak és élelmiszerpiacnak, amelyet 1969-ben a városon kívülre telepítettek.

1970-ben döntöttek úgy, hogy a szabadon maradt térségen építik föl Párizs új kultúrközpontját, egyesítve a modern művészet múzeumát, egy új nagy közkönyvtárat és egy nagy kiállítási csarnokot. Az épületre nemzetközi tervpályázatot írtak ki, és több mint hatszáz pályázat közül választották ki a véglegeset.
Az olasz és amerikai építészekből álló tervező együttes ízig-vérig modern megoldást választott. A fekvő hasáb alakú, ötemeletes épület minden szintje hatalmas, üvegfalú szabad térség; az összes támasztó és függesztő elemek a falakon kívülre esnek. Ugyancsak kívülre kerültek a fűtés és szellőzés csővezetékei, vidám, élénk színekre festve, és a homlokzat előtt, a szabadban függ a „lépcsőház" is, vagyis az üvegburkolatban futó mozgólépcső. Mindezzel a tervezők elérték, hogy aki az épületbe lép, benne körüljár, emeletről emeletre halad, az úgy érzi, hogy a hatalmas ház szinte súlytalanul lebeg; közben minden irányban pompás kilátást élvez a város egyik legszebb negyedére. A belső terek is tágasak, levegősek. „Ami célszerű, az szép", vallja a modern építőművészet, és így tekintve a Beaubourg-centrum valóban egyike a legszebb modern épületeknek.
A világ legnagyobb kultúrkombinátja előtti tágas téren meg a környező, autóktól elzárt kis utcákon másfajta programok hívogatják a kíváncsiakat. Néhány száz ember áll körbe egy-egy tűznyelőt, bilincstörő művészt, üvegcserepeken fekvő fakírt, zavaros politikai szónokot, néger kongadob-együttest, szájharmonika-virtuózt vagy amatőr pantomim-együttest. Tavasztól őszig egész nap megy az „üzem", olykor húsz-harminc mutatvány is látható egy időben a környéken. A szédítő forgalmú, hajszolt életritmusú világvárosban a Beaubourg palota és környéke a békés, derűs játék, művelődés és szórakozás szigete. Aki még nem látta, nem mondhatja, hogy igazán ismeri Párizst.

VILÁGUNK

Asterix A LÉGIÓS

Írta: Goscinny
Rajzolta: Uderzo
Fordította: Timár György

De . . . gondolod, hogy kiengednek?
Vili.
Asterix, súghatok valamit?
Mit akarsz?
Szerinted ez az alak olyan szép?
Mi történt? A tábor egészen kihalt!
Semmi, semmi. A rómaiak egymást ölik. Nem a mi asztalunk.
Már miért volnék én hülye?
Már volt szerencsénk láthatni a római légiót manőverezés közben. De most a római légió a római légió ellen manőverezik.
FALANXBA!
NÉGYSZÖGBE!
ÖTSZÖGBE!
KÖRT KÉPEZZ!
TEKNÖS-ALAKZATBA!
Ki vagy? Téged nem is ismerlek!
Micsoda? Ez nem Cézár teknőse?
Nem hát!
Dehogynem!
Azt kérdi, mi történik.
Mondd neki, hogy ez a hires római cirkusz!
ELŐRE, FIAIM!
CSAKHOGY MI NEM VAGYUNK A FIAID!
EH! ŐK AZ *ÉN* FIAIM!
Scipio végül undorral feladja a játszmát. Cézár győzött!
A kocka el van vesztve . . . Fújj visszavonulót!
Nekem csak Cézár parancsol!
Marha! Nem látod, hogy hozzám szól?
40

Visszamegyünk Cézárékhoz a cókmókért, azzal nyomás haza Galliába!
Veletek minden pofon egyszerű.
A pofon magában kevés. Nekünk itt is van valamink!
Kis idő múlva . . .
Az én édes Faringámnak jól megy sora?
Jól, sose aggódj!
Nicsak! Cézár serege visszatér!
Mitévők legyünk?
Hogy mitévők?
NEKIK RONTUNK, TUTATISZRA!
41
OBELIX!
TCHRRÁÁG!
Izé . . . szólítják, uram! . . .
Mi bajod?
Kár a strapáért. Maga Cézár közeleg!
Mintha már találkoztunk volna, gallok. Kik vagytok?
Obelix és Asterix!
1. légió, 3. ezred, miegymás, nem káptalan a fejem.
A Faringa-akciót hajtottuk végre. Tragicomix kiszabaditása volt a cél.
41B

Szóval ti robbantottátok ki a csatát, miután kiszöktetek a táborból?

Miféle csatát?

Gallok, tudom, hogy szemben álltok velem, de ma diadalra segítettetek. Cézár nem hálátlan. Kérjetek bármit, teljesítem.

Haza akarunk térni, Gyulus.

Viszontlátom Faringát! Viszontlátom Faringát!

Engedélyezem.

?

Eljött a búcsúzás perce . . .

Dicsőségtek kisugárzik az 1. légió, 3. ezred 2. zászlóalj egész 1. századára!

Szóval nincs harag, Hotel-terminus?

Sosem felejtünk el!

Oh no, sosem!

Zeuszra!

Azt mondja, ez a barátkozás a katonaidejére emlékezteti.

Dilisek ezek az egyiptomiak!

Viszontlátom Faringát! Viszontlátom Faringát!

Gyerünk! Cézár gályát bocsátott a rendelkezésünkre. Mire várunk?

Viszontlátom Faringát! Viszontlátom Faringát!

De változatos közlendőid vannak!

Kevéssel utóbb . . .

NEM IGAZ! MEGINT ÖK!

HORGONYT FEL!

HORGONY FELVONVA!

?

Ha megorrolsz is, az orrvitorlát megint elfelejtetted!

S míg a római gálya a szelíd gall partok felé ring hőseinkkel, az ellenség a nyílt tengeren ismét lesben áll . . .

Jó, hogy a föniciaiaknak, akik ránk találtak a tutajon, volt ez az eladó hajójuk . . . De mert drága volt, gyorsan be kell hoznunk a kiadást . . .

'ÓMAI HAJÓ JOBB'ÓL!

ÉLJEN! BEHOZZUK A KIADÁST!

GYERÜNK, FIÚK! HIP-HIP . . .

Hu"á!

Reménytelen utazás után íme a diadalmas hazatérés Gallfalvába . . .

Faringa!

Mirnix-dirnix!

Kösz! Kösz! Hogy köszönjem meg?

Ugyan, semmiség!

Még, hogy semmiség! Ha láttad volna őket, drágám! Fantasztikusak voltak! Obelix egymagában rontott neki Cézár seregének!

Ugyan már, az csak a fél sereg volt . . .

DARGAUD. EDITEUR. PARIS. 1961. BY GOSCINNY ET UDERZO

CSAL A FAL

Az ősember bölényeket és vadászokat festett barlangja falára. Az ókori egyiptomiak élénk jelenetekkel díszítették sírkamráik belső falát. A különféle freskók templomok és középületek falán, mennyezetén a középkortól fogva egyre szaporodtak Európában.

Mind erősebb lett a törekvés, hogy a néző a festményt valóságnak higgye: a barokk kor templommennyezetein például „rövidülésben" ábrázolták a felhők közt ég felé lebegő szenteket és angyalokat, hogy a lentről ámuló úgy érezze, valósággal megnyílt a tető, és ő az égbe lát.

Ez az *illúzió*, a valóság csalóka elhitetése nem az igazi célja a művészetnek, de érdekes játékokra ad lehetőséget, és a festő is bebizonyíthatja ügyességét általa. Korunkban új életre támadt az illúziót keltő falfestés, mégpedig nem belső, hanem külső fala-

A „kiforditott ház"

A lépcső és a korlát — a valóságban sima fal

kon. A mai nagyvárosokban sok a nagy, sivár falfelület. Ezek jó részére harsány reklámokat festenek, de az ilyesmi ritkán igazi nyeresége a városképnek. Itt-ott megesik azonban, hogy néhány festőnövendék összeáll, és saját ötleteik alapján érdekes, vidám és játékos képekkel díszítik a kopár falakat. Hogy egy ilyen festmény mennyire felderítheti az egyhangú külvárosi környezetet, azt jól mutatja két kép: „ilyen volt — ilyen lett" egy New York-i raktárépület disztelen tűzfala. Európában és Amerikában több tucat ilyen alkotás készült már, komolyak és tréfásak vegyest. Festőik azt vallják, hogy viditani a környezetet, derűt fakasztani az emberekből nem méltatlan cél a művész előtt.

Ilyen volt és ilyen lett a tűzfal

RETTEGETT IVÁN FELTÁMADÁSA

1939-ben a rendőrség talált valahol Moszkva környékén egy csontvázat. Ki lehetett az elhunyt? Semmilyen ismertető jegy nem nyújtott támpontot a nyomozásnak. Bűntényre gyanakodtak, évekre visszamenőleg megvizsgálták a nyomtalanul eltűntek ügyét, de eredmény nélkül. Elvitték ekkor a koponyát Mihail Geraszimovhoz, a Lenin sugárúton lévő Embertani Helyreállító Laboratórium alapítójához és vezetőjéhez.

Amikor Geraszimov befejezte a munkáját, a halott újra élt. Szeme csillogott, arcát rózsásra festette a vér, ajka megnyílt, szinte megszólalt. Mégis néma maradt. Maguknak a nyomozó szakembereknek is nagyon oda kellett figyelniük, míg észrevették, hogy a szem üvegből van, arcszíne festék, csontjait pedig nem hús borítja, hanem plasztilin.

A rendőrség fényképeket készített Geraszimov művéről, és hamarosan jelentkeztek a hozzátartozók. Fény derült tehát az áldozat kilétére, s ezért sikerült a tettesnek is nyomára bukkanni. Ekkor ismerte meg a nagyközönség is Mihail Geraszimov nevét, akit szakmai körökben már régebben is világszerte ismertek és elismertek.

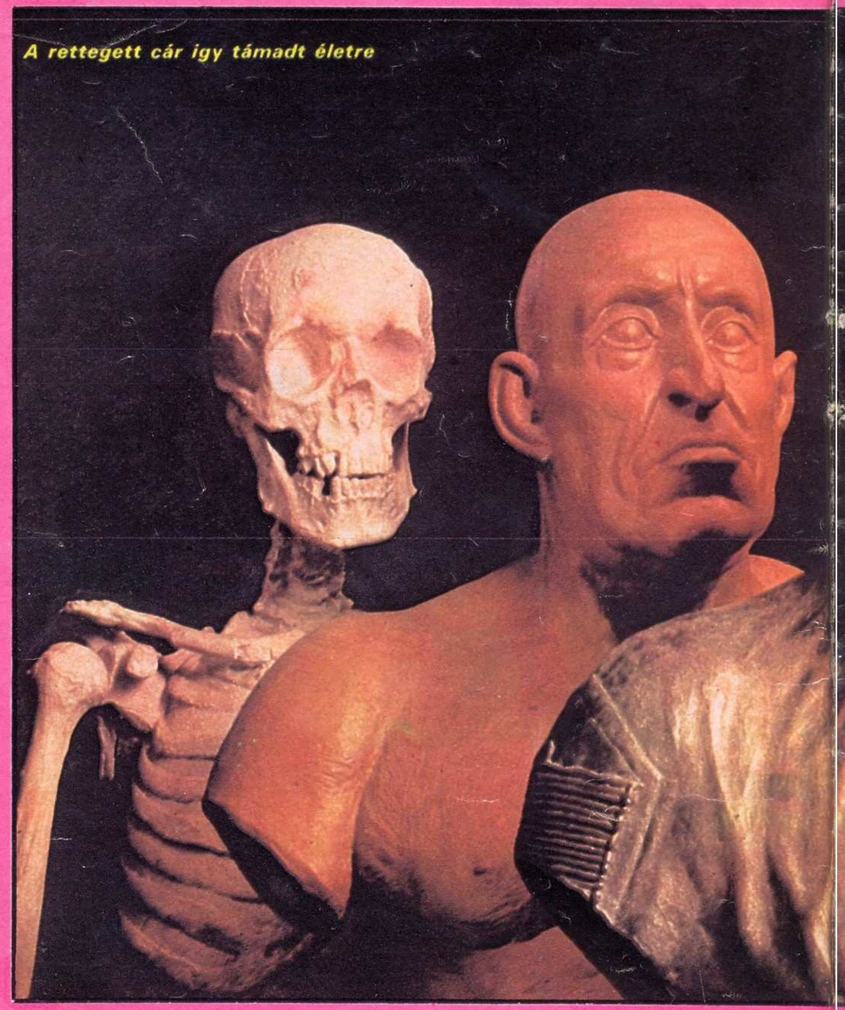

A rettegett cár így támadt életre

NINCS KÉT EGYFORMA KOPONYA

Az emberek többsége úgy gondolja, hogy egyik koponya olyan, mint a másik. Az embertan tudósa azonban a csontokból hihetetlenül sok mindent ki tud olvasni. A fajtára és az egyedre valló jegyek sokaságát. A réges-rég lefoszlott hús ugyanis jól felismerhető nyomokat hagy; az arcizmok tapadási helyei, a száj- és orrüreg szélessége, a szemek helyzete az élet során sok finom jelet rónak a csontokra; ezeket a jól képzett embertan-tudós mind számba veszi és értelmezi.

Viszonylag könnyű a koponyáról a nemet megállapítani: a nők koponyája nemcsak kisebb, de állkapcsa vékonyabb, s kevésbé szembetűnőek az izmok tapadási helyéül szolgáló dudorok és mélyedések is. A fogak kopásából és állapotából, a koponyatető varratainak elcsontosodásából az életkorra lehet következtetni.

Az emberfajta is sok beszédes jellel van a koponyára írva. A fehérekéhez képest a négerek orrürege tágasabb, és homlokcsontjukon több a barázda. Az ázsiaiaknál többnyire hiányzik a harmadik nagyőrlőfog (a bölcsességfog), az amerikai indiánok felső metszőfogai gyakran kampószerűen hátragörbülnek. És ezek csak a legdurvább, legfeltűnőbb jellegzetességek.

Mihail Geraszimov az embertan — idegen nevén antropológia — fiatal tudósaként már a harmincas évek elején hozzáfogott a múzeumokban kiállított koponyák és a halottaskamrákban őrzött tetemek tanulmányozásához. Mérések tízezreit végezte rajtuk, megállapította, hogy milyen következtetések adódnak a koponya különböző pontjainak távolságából és a közéjük húzható egyenesek szögéből, az egyes csontok vastagságából, felületi részleteiből. Észleleteit rendszerbe foglalta, és ez a bőséges bizonyítási anyag a híres szovjet antropológiai helyreállító iskola alapkönyve.

A RÉG HALOTT ÉLETRE KEL

Geraszimov professzor világhírnevét igazában nem összegyűjtött és rendszerezett hatalmas tudományos anyaga alapozta meg, hanem amit ebből kiindulva valósított meg: az egykor éltek hű arcmásának helyreállítása, rekonstrukciója. Ebben a munkában a tudós alaposságát a szobrász művészi ügyessége és képzelőereje egészíti ki.

A helyreállítási munka kezdetén a fő jellegzetességeket és a legfontosabb arcvonásokat kell meghatározni. Az ajak formájához tanulmányozzák az állkapocs záródását és formáját. A szájnyílás nagysága a zápfogak távolságától függ. A metszőfogak közt van egy kis rés, ebből pontosan meghatározható a felső ajak mérete és formája. Az orr mérete és alakja kiszámítható az orrüreg, az orrsövény és az orrcsont csúcsának számtani viszonyából.

Ha már sikerült megállapítani valamennyi csont pontos körvonalát, s az adatokat grafikonon feltüntetni, az antropológus megkezdheti a modell kialakítását. A koponyát vegyi oldattal megtisztítja minden rátapadt maradványtól vagy szennyeződéstől, majd rávászi a lágy részeknek megfelelő vastagságú burkoló anyagot. A Geraszimov kidolgozta módszer abban áll, hogy plasztik csíkokkal hálószerűen borítja be a koponyát, változó vastagságban. A háló üregeit aztán feltölti, míg csak szinte tökéletes fejforma nem alakul ki, ezt azután az ősrégész-szobrász orral, szempárral, füllel s a fejet a nyakhoz kapcsoló részekkel teszi teljessé. Némelykor a helyreállított arcmást még hajzattal, fejfedővel, az egykorú ékszerek utánzatával vagy más, annak idején szokásos díszekkel látja el.

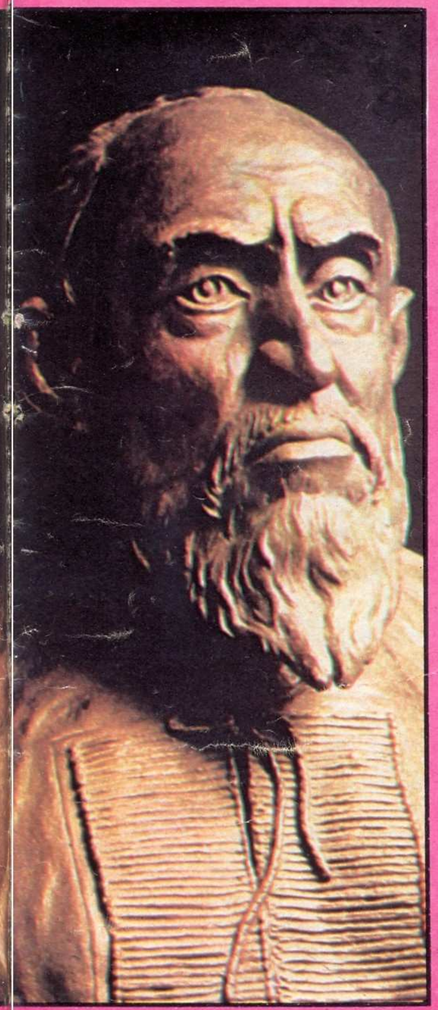

Geraszimov művét tanitványa, Lebegyinszkaja folytatja

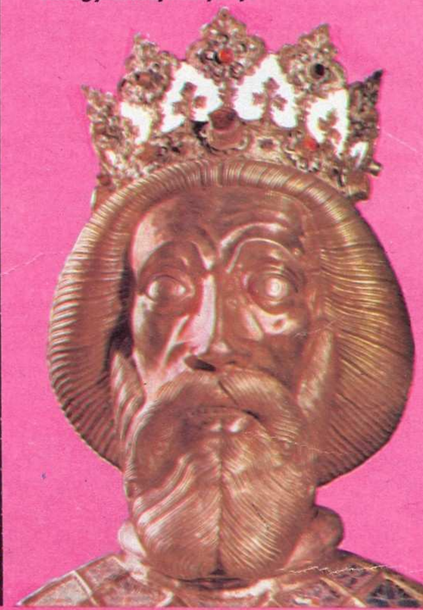

A híres, aranyból készült Szent László-herma

A RETTEGETT CÁR ÉS A ROMANTIKUS KÖLTŐ

Geraszimov talán leghíresebb „feltámasztottja" IV. Iván cár, aki 1533-tól 1584-ig uralkodott, és Rettegett Iván néven tartja számon az utókor. Az orosz történelem egyik kimagasló személyisége volt, megtörte a bojárok, a főnemesek hatalmát, megszilárdította a központi uralmat; a tatárok elleni győzelmes hadjárataival az orosz fennhatóságot a Volga mentén a Kaspi-tengerig terjesztette ki, és hozzákezdett Szibéria meghódításához. Kíméletlen és roppant indulatos természetű volt, egy dührohamában saját fiát, a trónörököst is megölte.

Rettegett Iván csontváza márvány kriptában feküdt, rongyokká foszlott barátcsuha borította, csuklyájára annak idején imákat hímeztek. Geraszimov álló esztendeig dolgozott, hogy újjáteremtse a híres-hírhedt uralkodó arcvonásait. Közben gondosan elkerülte, hogy akár csak egyetlen pillantást is vessen a zsarnokról fennmaradt különféle arcképekre és egyéb ábrázolatokra — nehogy így vagy úgy befolyásolják munkáját.

Rettegett Iván a helyreállítás tanúsága szerint egy méter és nyolcvan centiméter magas lehetett, fiatalsága óta meglehetősen testes, a korral pedig jócskán elhájasodott.

Geraszimovról akkor is sokat cikkeztek, amikor a hatvanas években az NDK kormánya meghívta, hogy állítsa helyre Friedrich Schiller arcmását. A nagy német költő 1805-ben halt meg, s néhány év múlva barátainak egy csoportja — köztük Goethe és a weimari polgármester — elhatározta, kiállítják a nyilvánosság elé a koponyáját, de mert sírját pontosan nem tudták azonosítani, feltártak egy sor különféle sírt. Nyomban rebesgetni kezdték: a kiállított koponya nem is a költőé . . . Geraszimov összehasonlította a csontokat Schiller képmásaival s közismert halotti maszkjával, és megállapította, hogy valóban a költő koponyájáról van szó, barátai annak idején, másfél évszázada nem tévedtek.

EGY MAGYAR KIRÁLY KÉT KÉPMÁSA

Geraszimov módszerét hazánkban is alkalmazták már. A székesfehérvári székesegyház királysírjainak egyikében még a múlt században megtalálták kiváló Árpád-házi uralkodónknak, III. Bélának és feleségének csontvázát. Árpás Károly antropológus mindkettőjük koponyájáról arcmást készített a szovjet tudós módszerei segítségével, és ez a munka váratlan felismeréshez vezetett.

Mikor III. Béla arcmása elkészült, azonnal feltűnt, hogy vonásai mennyire hasonlítanak a győri székesegyházban őrzött becses műremeknek, a Szent László-hermának arcvonásaihoz. Azt eddig is tudták a kutatók, hogy az aranyból készült László-mellszobor jó száz évvel László halála után keletkezett, így eddig sem tartották valószínűnek, hogy a szent király hiteles arcmását őrzi. Most már ez bizonyossággá lett, de így azt is sejthetjük, hogy mi történt valójában: a szobrász az akkor uralkodó királyt vette mintául, és III. Béla, aki mélységesen tisztelte pogányverő ősét, szívesen ült modellt ereklyetartó mellszobrához. Így ma sem ismerjük bizonyosan László valódi arcát, III. Béláról azonban két, egymást is hitelesítő képmással dicsekedhetünk.

MAJTÉNYI ZOLTÁN

ÁLOMMOTOROK

A fényképezőgépekkel kezdődött.

Az ötvenes évek derekán egy amerikai fotós távol-keleti úton járt, és merő kíváncsiságból vett egy japán fotómasinát a többi mellé, szinte nevetséges áron.

Ő volt az első hírverője annak, hogy a Felkelő Nap országának ipara valami egészen meglepőt produkált. Azóta a Yashica, Asahi, Canon, Ricoh, Elmo, Olympus és a többi japán márka mindentudó kamerái elárasztották a világ üzleteit.

Aztán jött a gépkocsi. Toyoták, Datsunok, Mazdák, Nissanok, Mitsubishik és Miurák milliói szerte a világon. Olcsók, erősek, tetszetősek és megbízhatók. A nagy múltú európai és amerikai autógyárak válságban, alig bírják a versenyt.

Aztán . . . mit is említsünk? A legbonyolultabb számítógépeket, rádiókat, magnókat, Hi-Fi-berendezéseket, a legkiválóbb mesterhangszereket? Vagy keressük a „japán csoda" magyarázatát?

Messzire vezetne. Vessünk most csak egy gyors pillantást a motorkerékpárok világára, ahol a japán ipar valóságos forradalmat csinált.

Az ötvenes-hatvanas években, amikor a fejlett országokban az autó az átlagember számára is elérhetővé vált, a motorozás meglehetősen háttérbe szorult. Egyesek már a lélekharangot is megkondították felette. Hisz két keréken járni veszélyesebb, a motor esős időben vagy hidegben kényelmetlen, négy-öt személy helyett csak kettőt szállít . . .

És akkor megjelentek a Hondák, Yamahák, a Suzukik és Kawasakik, és a kép egyszeriben megváltozott. Milliók — főleg fiatalok — ültek vissza a volán mögül a nyeregbe, az országutakat újra benépesítették a két keréken suhanó járművek, és népszerűségük máig sem csökkent.

Mivel hódították meg a japán motorok a világ fiataljait?

Keressük a feleletet elsőként a Honda CX 500 Turbónál, amely képünkön is látható. Hengerűrtartalma szerint a klasszikus nagymotorok utóda, 500 köbcentiméteres. Akárcsak nagyapáink pöfögő DKW-je, BMW-je, Zündappja volt. Csak éppen — 82 lóerőt teljesít sima és zajtalan futással, annyit, mint az átlagos 1400—1500 köbcentis négykerekűek!

Hogyan? Úgy, hogy minden megtalálható benne, amit a legkorszerűbb technika kitalált a teljesítmény fokozására: elektronikus gyújtás, benzinbefecskendezés, és mint neve is mutatja, turbótöltés, vagyis a kipufogó gázokkal hajtott kis turbina nyomja a hengerbe a levegőt. Csak egyetlen adat: az ötcentis turbina szinte elképzelhetetlen sebességgel, percenként 180 ezer fordulattal dolgozik! Tárcsafékek, szervófék, kardánhajtás és tetszetős, áramvonalas burkolat egészítik ki a káprázatos motorteljesítményt, amelynek eredménye: 200 kilométer/órás végsebesség. Városi forgalomban a csodamotor alig fogyaszt többet, mint 4 litert 100 kilométeren.

Persze a japán ipar a motorméretek egész skáláján játszik, minden gyár 15—20 féle típust kínál. Se szeri, se száma például az apró mopedeknek, amelyek méretükhöz képest meglepően erősek, és komoly sebességgel szállítanak két utast. Diákok, kispénzű fiatalok népszerű és sok helyütt nélkülözhetetlen közlekedési eszközei ezek.

A skála másik végpontján az óriásmotorok találhatók — ez a motorosztály egyenest a japán tervezőműhelyekben született. 800—1200 köbcentis motorjaik négy-hat hengeresek, teljesítményük egy autóbusznak is elég lenne, és 200—240 km/óra sebességre képesek.

Ezek az igazi álommotorok! Még a gazdag országokban is a legtöbb ember csak álmodozhat róluk, hisz áruk félmillió forintnak felel meg.

Mi értelmük van egyáltalán ezeknek a motorszörnyeknek? Túl nagyok, túl nehezek, túl sokat fogyasztanak, és mivel ma már világszerte szigorú sebességkorlátozás van érvényben, egyszerűen nincs se hely, se mód rá, hogy kifussák magukat, hogy megmutassák, mire képesek.

Nincs is más értelmük, mint hogy a kevesek, akiknek telik rá, fitogtathassák velük gazdagságukat. De amíg vannak ilyenek, addig a japán ipar az ő számukra is gyárt és fog is gyártani egyre hatalmasabb motorokat.

A BŰVÖS KOCKA UTÓDAI

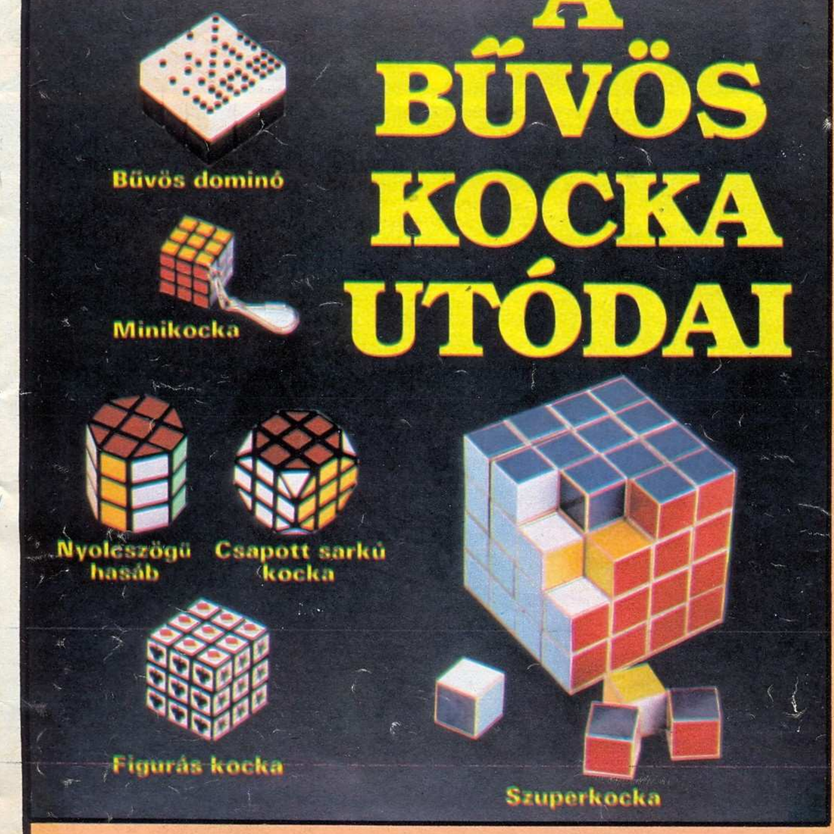

Minden csoda három napig tart?

Rubik Ernő bűvös kockája alaposan rácáfolt a régi mondásra. Évekig tartotta lázban a világot, a kockaforgatás „járványa" milliószámra szedte áldozatait az öt világrészben.

A Rubik-kocka — nemzetközi nevén Rubicube — diadalútja valóban példa nélkül áll a játékok történetében, de nem csodálhatjuk, hogy divatja mégsem tart örökké. Előbb-utóbb mindenki hozzájut a kockához, aki egyáltalán hajlandó ilyesféle türelemjátékra időt áldozni, akik pedig egy percnél hamarabb képesek bármely helyzetből összerakni — és ilyenek ma már igen sokan vannak —, egy idő után újabb, nehezebb feladatokra vágynak.

Ezért már a bűvös kocka sikerének fénykorában tervezni kezdték, és 1981-től sorra piacra is dobták az újabb „csűrcsavaros" fejtörő játékokat. Nálunk megjelent a Bábel tornya és a Bűvös hordó, amelyeken színes golyókat kell függőleges sorokba rendezni — ilyen szerkezetű játékok egyidejűleg más országokban is felbukkantak. Maga Rubik Ernő is újított, megalkotta a Bűvös dominót — ez szerkezetileg olyan, mintha a bűvös kocka középső rétege kimaradt volna —, majd a Bűvös kígyót — igaz, ez már nem fejtörőjáték.

Érdekesség kedvéért itt most csak azokat a játékokat vegyük számba, amelyek az eredeti Rubik-kocka alapötletéből indultak ki, azt variálják tovább.

A *minikocka* semmi újat nem jelentett, csak épp kis méretével vált érdekessé — nyakba akasztható, könnyen zsebre vágható —, bár a forgatása épp apró mérete miatt és nagyobb kezűek számára kevésbé kényelmes.

A *csapott sarkú kocka* a gömbformához közelít, ily módon ezt is könnyebb marokra fogni vagy zsebre dugni, de valójában csak formai ötlet, összerakásának módja semmiben sem különbözik az eredeti kockáétól.

A *nyolcszögű hasáb* sem tagadhatja le eredetét: úgy jött létre, hogy a kocka négy függőleges élénél a sarokkockákat egy átlós sík mentén „lemetszették". Mégis nagy a különbség az előző „csonkított" kockához képest. Itt ugyanis egy tizoldalú test jött létre, és ha ugyanannyi színt használunk, bizony nem könnyű az összeállítás. A szakértők szerint olyan helyzetet is lehet rajta előállítani, ahonnan továbbmenve a feladat teljességgel megoldhatatlan — ilyesmi pedig a Rubik-kockával nem fordulhat elő.

A *figurás kocka* első pillantásra úgy tűnik, mintha csak egy jelentéktelen aprósággban térne el a hatszínű bűvös kockától: egy-egy oldalon azonos szín helyett azonos ábra díszíti a kiskockák felszínét. Van azonban itt egy roppant lényeges különbség: a kis ábráknak a végső összeállításánál mind egy irányban kell állniuk! (Tehát például a treff szárainak, a csillag csúcsainak vagy a káró hosszabbik átlójának stb.) Ez pedig nagyon megnehezíti a játékot. Matematikusok kimutatták, hogy az eredeti Rubik-kockánál ez 2048-szor több variációs lehetőséget nyújt. Hogy összesen mennyit? Ha egy számítógép másodpercenként ezer változatot tudna rögtönözni, hárommilliárd év alatt érne csak a számítás végére!

A *szuperkocka* a legfrissebb ötlet — francia eredetű —, és még nincsenek megbízható hírek a sikeréről. Kockának kocka, méghozzá „szuper", mert 4×4×4, azaz 64 kis kockából áll, de egyben „el is fajzott" a Rubik-modelltől, mert nem forgatni kell, hanem különálló kis kockákból összerakni. A végcél itt is az, hogy egy-egy oldallap azonos színt mutasson. Ez így egyszerűen hangzik — csakhogy a feladatot jócskán bonyolulttá teszi az az alapszabály, hogy a kiskockák egymással érintkező oldalai azonos színűek kell hogy legyenek. És mivel nincs két kiskocka, amelynek mind a hat oldala ugyanolyan színelosztású volna, a szuperkocka is alaposan próbára teszi a játékos türelmét és emlékezőtehetségét.

KOALÁK

Ausztrália élővilága nagy meglepetést okozott azoknak a kalandoroknak, akik a partmenti településekről először vágtak neki az ismeretlen földrész belsejét meghódítani. Az irdatlan területeket borító füves, fás szavannákon olyan állatfajokra bukkantak, amelyeket addig sehol máshol nem láttak. Egy-egy elejtett példányt megvizsgálva, döbbenten látták, hogy e különös állatok a hasukon lévő erszényben nevelik és hordozzák kicsinyeiket. El is nevezték őket erszényeseknek.

Ma már tudjuk, hogy ezek az erszényesek — kenguruk, vombatfélék, erszényes rókák — tulajdonképpen a Földünket 135—140 millió évvel ezelőtt, a jura és kréta korban benépesítő erszényes ősemlősök utódai. De hogyan maradhattak fönn mind a mai napig itt Ausztráliában, miközben más kontinenseken szinte teljesen kipusztultak az állatvilág ma élő fajai közül? Úgy, hogy az ausztrál kontinens már a kréta időszakban elszakadt a többi földrésztől, és ezért állatvilága azoktól függetlenül, a vetélytársként jelentkező, fejlettebb méhlepényes emlősök nélkül, külön úton fejlődött tovább.

Az európai ember Ausztráliába vetődve ma is csodálattal nézi a hatalmas ugrásokkal előreszáguldó óriáskengurukat, a bizarr formájú kacsacsőrű emlőst, de az egyik legkedvesebb és főleg a gyerekek körében legnépszerűbb ausztráliai állat kétségkívül a koalamedve. Ez a kis erszényes emlős a kenguruk mellett ennek a hatalmas szigetnek a szimbólumává vált. Bohókás

alakja gyakran tűnik föl különböző árucikkek címkéin és természetesen a játékboltok kirakatában. De vajon milyen a valóságban az ausztrál gyerekek népszerű mackója? Alki húsz-harminc évvel ezelőtt járta az árnyékot alig adó eukaliptusz ligeterdőket, gyakran láthatott a lombok közt lassan mozgó, apró medvéhez hasonló, hatvan-nyolcvan centiméter nagyságú koalákat. Komótosan másztak egyik ágról a másikra, majd kényelmesen elhelyezkedve, kezükkel vagy lábukkal válogatták ki a megfelelő érettségű leveleket. Számuk mára erősen megcsappant, mert a telepesek jó ideig gátlástalanul vadászták értékes prémjük miatt, mely hasi oldalukon szép fehér, hátukon pedig szürke, selymes tapintású. Kedves, kerek fejecskéjükkel, pisze, fekete orrukkal szinte élő játékszereknek tűnnek.

A külsejük különben jó tükre a természetüknek. Békés, védtelen állatok, melyek életük nagy részét az eukaliptuszfák lombjai közt töltik. Itt is alszanak, sőt kölykeiket is ebben a környezetben nevelik. Általában kettőnél több kölyköt nem hoznak világra. Ezek születés után, csöppnyi embrióként anyjuk szőrös hasán kapaszkodnak föl az erszénybe. Ebben a biztonságos bölcsőben fél évet töltenek, és csak ezután másznak anyjuk hátára, hogy ott újabb 12 hónapot utazgassanak egyik eukaliptuszfáról a másikra. Amikor végre önállósítják magukat, már akkorák, mint az anyjuk.

A koalák számának csökkenéséhez egyébként a vadászaton kívül hozzájárult a viszonylag hosszú fejlődési idejük — csak hároméves korukra válnak ivaréretté — és az utódok csekély száma, gyakori pusztulása is. A koala ugyanis rendkívül válogatós, kényes állat. Az Ausztráliában élő hatszáz eukaliptuszfaj levelei közül csak húsz fajét eszi meg. Kizárólag ezeknek az olajtartalmát, olajösszetételét, érettségét tudja földolgozni, értékesíteni a szervezete. Ha más eukaliptuszfaj leveleivel táplálják, elpusztul. Ezért nem tudták, a legtöbb helyen ma sem tudják állatkertben fölnevelni és életben tartani.

Sajnos az eukaliptuszerdők egyre fogynak. A gyapjútermelésre és földolgozásra berendezkedett országnak egyre több birkalegelő kell, ezért motoros fűrészek döntik ki sorra a faóriásokat. Az erdők visszavonulásával a koala élettere is csökken. A földön esetlenül mozgó koalamedvéknek ma már gyakran hosszú vándorutat kell megtenniük, hogy megfelelő táplálékhoz jussanak. És nem mindegyikük birja az út viszontagságait. Elhullott állatok tetemei jelzik, hogy az emberi beavatkozás következtében egy újabb állatfaj került veszélybe.

Szerencsére az ausztrál kormány is fölismerte ezt. A kis „medvécske" napjainkban már védelem alatt áll. Külön a számára létrehozott rezervátumokban viszonylag nyugodtan élheti az életét. Néhány orvvadász még megkísérli elejtésüket, de a 240 dolláros pénzbüntetés, súlyosabb esetben szabadságvesztés már elegendő visszatartó erő.

CSERI REZSŐ

Jön! Jön!

AZ ALFA 1984 FEBRUÁRI SZÁMÁBAN ASTERIX ÚJABB KALANDJAI

Asterix AZ OLIMPIÁN

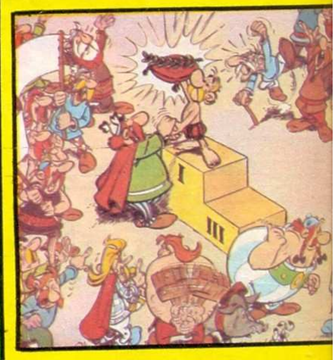

Asterix és behemót barátja, Obelix régen kipihenték már a légiós kaland fáradalmait, és a rómaiakkal sem sikerül egy jót csetepatézniuk. Tétlenség, tespedés, unalom!

És ekkor felfedezik, hogy a római helyőrség egyik katonája kemény futóedzésekkel készül az olimpiai versenyekre. Barátaink is nagy kedvet kapnak, hogy a stadionban mutassák be páratlan erejüket és gyorsaságukat. Igen ám, de az olimpiai játékokon csak született görögök vehetnek részt, és kivételképpen még — római polgárok. Sebaj, egy római provincia lakói maguk is rómaiak!

Felkerekedik hát a gall sportküldöttség, és elhajózik a messzi Hellászba, a Zeusz isten tiszteletére négyévenként rendezett sportjátékok színhelyére. A többi már sejthető — volna, ha újabb akadály nem tornyosulna Asterix és Obelix előtt. Kiderül, hogy nem vehetik használt a bűvös italnak, mert a versenyszabályok tiltanak mindenféle ajzószert. Hogyan kerül akkor Asterix mégis a dobogó felső fokára? . . .

Meglátjátok, ha végigolvassátok az Alfa 1984. évi számait.

Jön! Jön!

ASTERIX AZ ALFÁBAN!

1984 FEBRUÁRTÓL

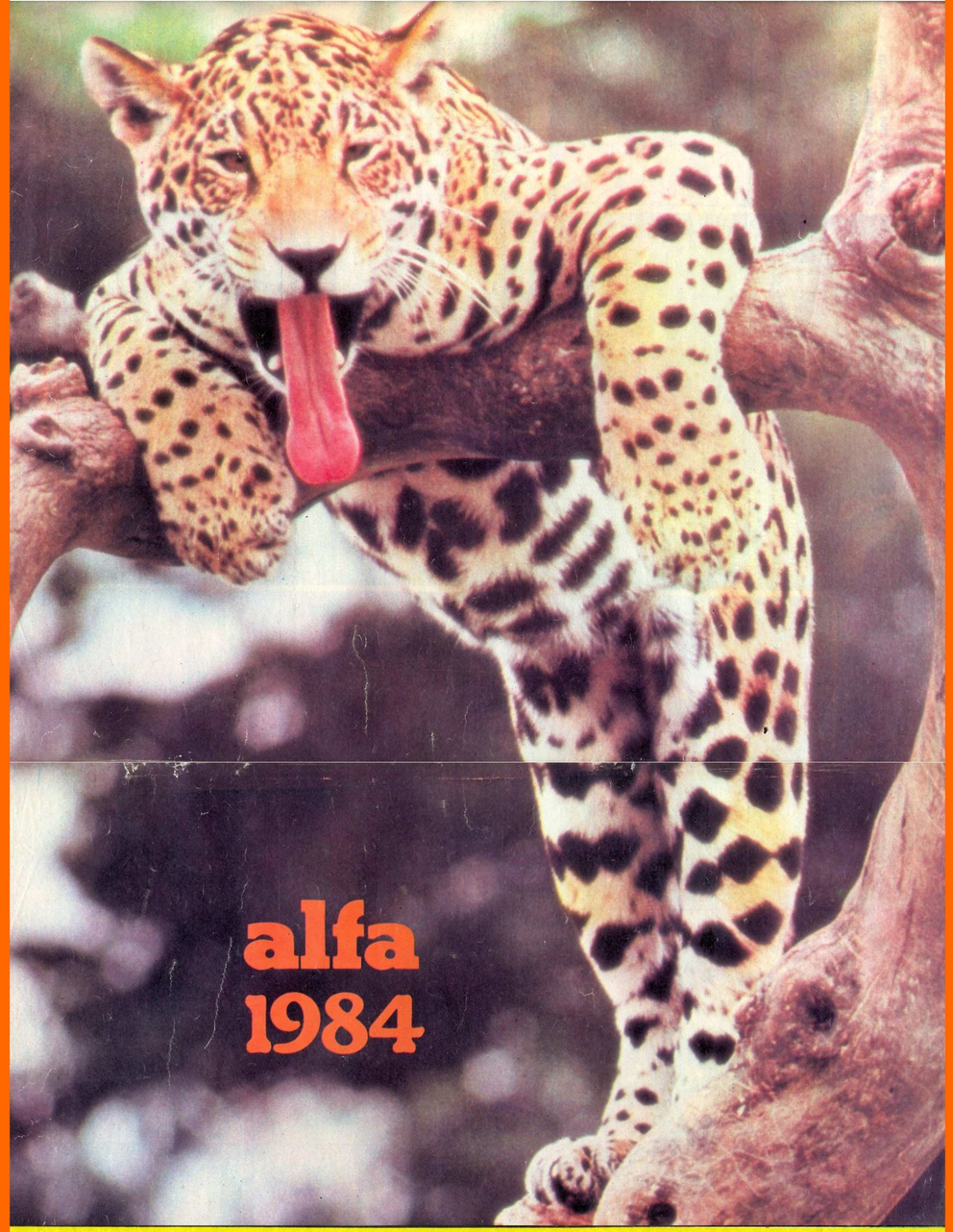

alfa 1984

JANUÁR

H	2	9	16	23	30	
K	3	10	17	24	31	
Sz	4	11	18	25		
Cs	5	12	19	26		
P	6	13	20	27		
Sz	7	14	21	28		
V	1	8	15	22	29	

FEBRUÁR

H		6	13	20	27	
K		7	14	21	28	
Sz	1	8	15	22	29	
Cs	2	9	16	23		
P	3	10	17	24		
Sz	4	11	18	25		
V	5	12	19	26		

MÁRCIUS

H		5	12	19	26	
K		6	13	20	27	
Sz		7	14	21	28	
Cs	1	8	15	22	29	
P	2	9	16	23	30	
Sz	3	10	17	24	31	
V	4	11	18	25		

ÁPRILIS

H	2	9	16	23	30	
K	3	10	17	24		
Sz	4	11	18	25		
Cs	5	12	19	26		
P	6	13	20	27		
Sz	7	14	21	28		
V	1	8	15	22	29	

MÁJUS

H		7	14	21	28	
K	1	8	15	22	29	
Sz	2	9	16	23	30	
Cs	3	10	17	24	31	
P	4	11	18	25		
Sz	5	12	19	26		
V	6	13	20	27		

JÚNIUS

H		4	11	18	25	
K		5	12	19	26	
Sz		6	13	20	27	
Cs		7	14	21	28	
P	1	8	15	22	29	
Sz	2	9	16	23	30	
V	3	10	17	24		

JÚLIUS

H	2	9	16	23	30	
K	3	10	17	24	31	
Sz	4	11	18	25		
Cs	5	12	19	26		
P	6	13	20	27		
Sz	7	14	21	27		
V	1	8	15	22	29	

AUGUSZTUS

H		6	13	20	27	
K		7	14	21	28	
Sz	1	8	15	22	29	
Cs	2	9	16	23	30	
P	3	10	17	24	31	
Sz	4	11	18	25		
V	5	12	19	26		

SZEPTEMBER

H		3	10	17	24	
K		4	11	18	25	
Sz		5	12	19	26	
Cs		6	13	20	27	
P		7	14	21	28	
Sz	1	8	15	22	29	
V	2	9	16	23	30	

OKTÓBER

H	1	8	15	22	29	
K	2	9	16	23	30	
Sz	3	10	17	24	31	
Cs	4	11	18	25		
P	5	12	19	26		
Sz	6	13	20	27		
V	7	14	21	28		

NOVEMBER

H		5	12	19	26	
K		6	13	20	27	
Sz		7	14	21	28	
Cs	1	8	15	22	29	
P	2	9	16	23	30	
Sz	3	10	17	24		
V	4	11	18	25		

DECEMBER

H		3	10	17	24	31
K		4	11	18	25	
Sz		5	12	19	26	
Cs		6	13	20	27	
P		7	14	21	28	
Sz	1	8	15	22	29	
V	2	9	16	23	30	

az ALFA megjelenik

LÉGGÖMBBEL A CSENDES-ÓCEÁNON ÁT

Négyszemélyes hélium léggömbünk, a Kétfejű Sas V. maga mögött hagyta Japánt, a hófödte Fudzsijamát, és a keleti széltől hajtva lebeg a derült égen. Történelmi vállalkozásra indulunk: mi leszünk az első emberek, akik átrepüljük a világ legnagyobb óceánját — csaknem 11 ezer kilométer távolságot. 1981. november 10-e van, kora reggel; csaknem három év telt el azóta, hogy egyik elődünkön, a Kétfejű Sas II-n először repülték át emberek az Atlanti-óceánt.

A Kétfejű Sas V. a korábbi léggömbökhöz és a kisebb távolságokra tervezett ideiglenes ballonokhoz képest hatalmas méretű. Polietilén zsákjának vastagsága néhány tizezred mm, és 11 320 köbméter héliumot tartalmaz. 13 emelet magas, kétszer akkora, mint a Kétfejű Sas II. De szerkezetük alapjában megegyezik: buborék alakú légzsák és kis hajótesthez hasonlító léghajókosár, amire a tengeren végrehajtott kényszerleszállásnál lehet szükség. A négy emberrel és a teljes felszereléssel a Kétfejű Sas V. több mint 7 tonnát nyom, ennek fele a nehezék.

Most, négyórás repülés után 4570 m magasságban lassan emelkedünk fel a tervezett 8000 méteres magasság felé, ahol reméljük, hogy elkapjuk az erős keleti szeleket.

A tervezett magasságot sose értük el: Japántól 370 km-re keletre, kb. 5800 m magasságban váratlan veszéllyel kerültünk szembe — a gázzsák tetején jég rakódott le, és vészesen lefelé nyomott bennünket.

A jég az egész repülés alatt sok bajt okozott nekünk, mert átlagsebességünket 125 km/órára csökkentette, sokkal kisebbre, mint amilyent a magasabb légrétegekben elérhettünk volna, ahol a szelek sebessége kb. 280 km/óra. A négy nap és öt éjjel tartó repülés során a Kétfejű Sas V. szinte állandóan változtatta magasságát 6700 és 1280 m között.

Mint minden gázléggömb emelkedését, a mienket is a hőmérséklet, a nappali meleg és az éjjeli hideg váltakozása befolyásolja. A nap sugárzásának hatására a gázzsákban lévő hélium felmelegszik és kitágul, megnő a felhajtóerő és a léggömb fölemelkedik. És fordítva, az este lehűlő hélium összehúzódik, aminek ellensúlyozására csökkentenünk kell a terhelésünket. A léggömbrepülés első törvénye, hogy addig maradhatsz a levegőben, ameddig ballasztod, ledobható holtsúlyod van.

A mi esetünkben nem sikerült létrehozni a szabályos fölemelkedő-leereszkedő repülési mintát, elsősorban a vastag felhőtakaró miatt, amely elzárta a napsugarak útját, másodsorban a gyakori jég- és hólerakódás miatt.

A repülés során oxigénmaszkot használtunk. Az oxigén nemcsak a légzést könnyítette meg, hanem segített a szervezetnek a nitrogén kiszűrésében, és így védelmet nyújtott a légembólia ellen, amikor hirtelen nagyon magasba emelkedtünk, hogy elkapjuk a kedvező szeleket.

A léghajókosárban nincs hely semmilyen luxus számára. Belső tere öt méter hosszú, hét méter széles és 2 méter magas. A rekeszben a négyfőnyi legénység szükségleteire elegendő oxigén- és élelmiszerkészletek vannak.

A repülési terv szerint két ember őrködik, s addig a másik kettő alszik. De a rossz idő miatt a 84 levegőben töltött órából csak kilencet aludtam. A léghajókosár kör alakú fedélzeti nyílása a fejünk felett szükséghelyzetben vészkijáratként szolgál, és ezen át juthatunk hozzá a lebegő otthonunk tetejére épült benzingenerátorhoz. Légi étrendünket az energiatakarékosság jellemezte, olyan szigorú volt, mint amilyen tápláló: szárított marhahús, narancs, mogyoróvajas szendvicsek és gyümölcslevek.

A kosár kivülről a holtsúlyokkal

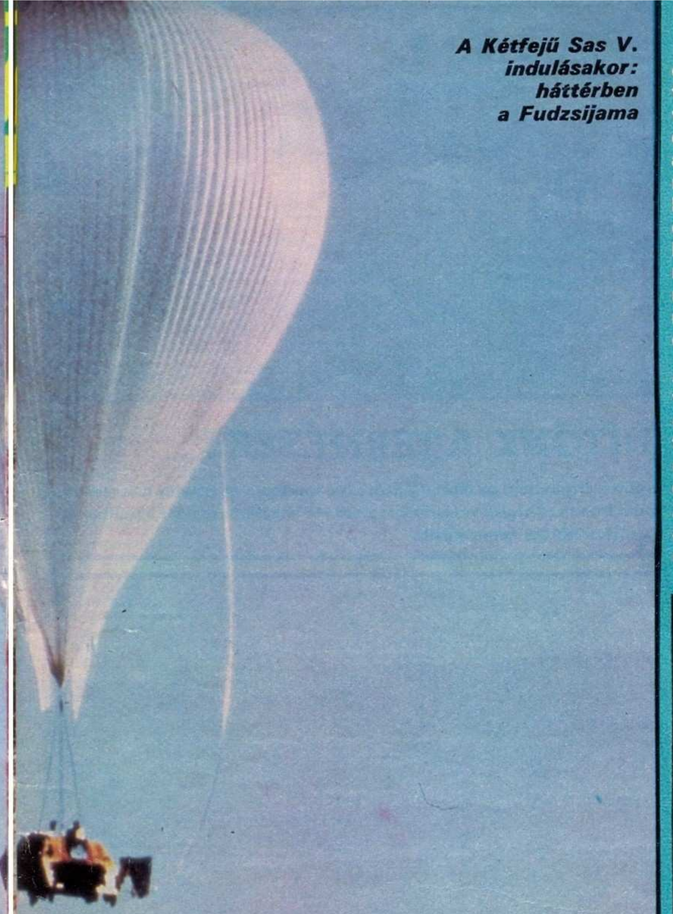

A Kétfejű Sas V. indulásakor: háttérben a Fudzsijama

Amint az ötödik napon elértük Kalifornia partvidékét, olyan erősen eljegesedtünk, hogy attól féltem, a gázzsák kiszakad vagy leenged a roppant súlytól. 2700 kg-ra becsültük azt a jégmennyiséget, amely mint egy súlyos sapka terült szét a gázzsákon, és teljesen szétlapította azt.

Bár 375 kg-mal csökkentettük nehezékeink szükös készletét, két órán belül elértük az „alacsonysági rekordot", az 1280 métert. Bizonyosnak látszott, hogy megfeneklünk. De a lenti melegebb levegő megtette a hatását. A jégsapka kezdett feltöredezni, s mikor a zsák megszabadult a súlytól, visszanyerte eredeti alakját. Megszabadulva a roppant tehertől, a Kétfejű Sas V. fürgén 3960 méterre emelkedett, ahol könnyű hózáporba kerültünk. 680 kg nehezékünk maradt, de már csak 926 km volt hátra. Különös, de a magasból sose láttuk meg végső célunkat, Kalifornia partvidékét, bár a felhőkön és a sötétségen át hallottuk a győzelem eltéveszthetetlen hangját — a parti hullámverés mormolását. Majd hirtelen vad viharban találtuk magunkat — a legszörnyűbben, amely húsz év óta ezen a partvidéken tombolt.

Miután 2100 méterre, a felhők fölé siklottunk, megtettük az első kísérletet a leszállásra. Ez csaknem végzetesnek bizonyult. A zuhogó esőben megközelítve Willits városát, a felhőkön át lekormányoztuk magunkat, megláttunk egy völgyet egy sor házzal éppen alattunk. Úgy látszott, túl gyorsan ereszkedünk lefelé, és a házaknak fogunk ütközni. Minden elérhető nehezéket ledobtunk, és újra fölemelkedtünk.

Kiválasztottunk egy újabb völgyet, Covelo város közelében, még egyszer leereszkedtünk, s ezúttal a közelítés is tökéletes volt. Meggyújtottam a robbanótölteteket, amelyek a léghajókosarat a gázzsáktól elválasztották, és jókora zökkenéssel földet értünk egy bozótos hegyoldalon!

A kosár szűk, de kényelmes kabinja

BEN L. ABRUZZO

mini
alfa

Hogyan ejtsem?

A számunkban előforduló idegen nevek és szavak helyes kiejtése

Alice — Elisz
Andersen — Anderszen
Asahi — Aszahi
banderillero — banderiljeró
Beabourg — Bóbur
Canon — Kanon
Champ — Csemp
Champlain — Csemplén
Columbia — Kolumbia
Coriolis — Korioli
corrida de toros — korrida de torosz
Datsun — Dacun
Disneyland — Diznilend
Disney World — Dizni Völd
Friedrich Schiller — Fridrihh Siller
Georges Pompidou — Zsorzs Pompidu
Goethe — Göte
Grassalkovich — Grassalkovics
Kawasaki — Kavaszaki
Loch Ness — Lohhnesz
Marconi — Markóni
Mark Twain — Márk Tvájn
Messina — Messzina
Michelangelo — Mikelandzseló
Mississippi — Misziszipi
Mitsubishi — Micubisi
Nessie — Nesszi
New Orleans — Nyú Orlienz
Nissan — Nisszan
Olympus — Olimpusz
peseta — pezeta
Ricoh — Rikó
Suzuki — Szuzuki
Walt Disney — Volt Dizni
Weser — Vézer
Willits — Vilitsz
Yashica — Jasika

FŐ A HIDEGVÉR

(Mordillo rajza)

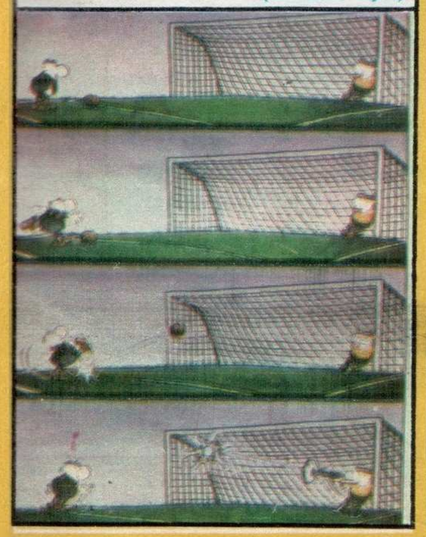

TANÍTÓNK: A TERMÉSZET

Az exkavátorok markolóihoz alighanem az állatvilágtól kölcsönözték az ötletet a tervezők. Ez az afrikai sivatagokban honos rákfajta veszély közeledtére hatalmasra nőtt ásólábaival pillanatok alatt mélyen a homok alá temetkezik.

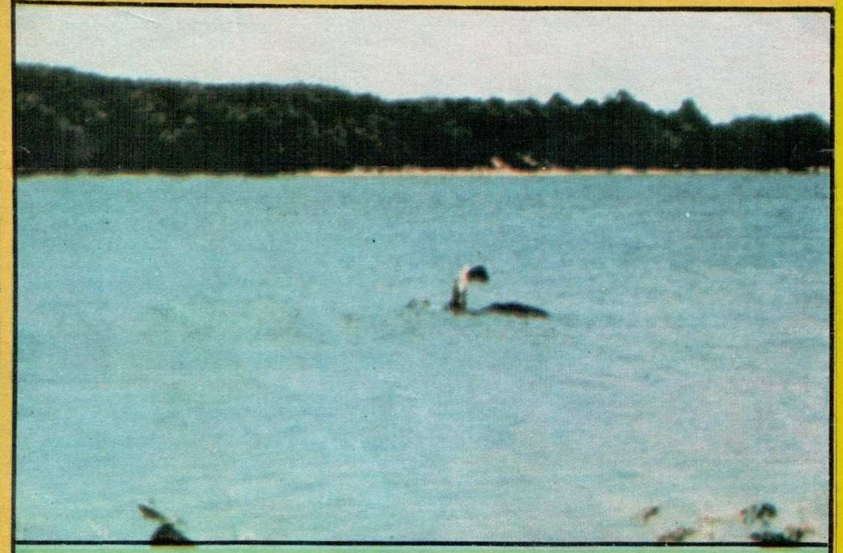

Nessie nincs egyedül?

Épp ötven esztendeje pillantották meg — állítólag — a skóciai Loch Ness tóban a ma már Nessie-nek becézett szörnyet, aki talán a földtörténet középkorából megmaradt óriási vizi sárkánygyík.
Bár a legalaposabb viz alatti kutatások sem találtak eddig bizonyítékot Nessie létezésére, a legenda tartja magát. Időről időre közreadnak egy-egy elmosódott fényképfelvételt a víz fölé nyúló szauruszn yakról — és a turisták százezrei özönlenek a tópartra, szörnyet lesni.
Ma már Nessie nincs egyedül. 1979-ben egy amerikai asszony, Sandra Mansi jelentkezett a mellékelt képpel. Állítása szerint két évvel korábban a Vermont állambeli Champlain tó partján járt, amikor a fodrozódó vízből egy furcsa, kigyószerű nyak és fej emelkedett ki, mintegy száz méterre a parttól. Épp csak annyi ideje volt, hogy elkattintsa Polaroid kameráját...
Az új szörny a Champ becenevet kapta, és ugyancsak megélénkítette a környék turistaforgalmát. Létezéséről nyomósabb bizonyítékot ez ideig Champ rajongói sem tudtak felmutatni.

JÓ NAPOT, VILÁG!

Ez a zöldteknőc-csemete most veti első csodálkozó pillantását a világra. Leghamarabb minden bizonnyal a tengert pillantja meg, mert a gondos teknőcanyák mindig a tengerparton rejtik tojásaikat a homokba, hogy ott a nap melege keltse ki őket. Amint a kis teknőc megszabadul a tojáshéjtól, úszóin döcögve megindul a biztonságot adó víz felé. Ez életének talán legveszélyesebb útja, mert a parton éhes madarak és ragadozók leshetnek rá. Ha elérte a tengert, ott tíz év alatt másfél mázsásra nő, és olyan kemény lesz a páncélja, hogy a cápáktól se kell tartania. Életét meleg vizű tengerek sekély parti vizeiben tölti, csak a nőstények kúsznak partra évente többször tojásaikat lerakni.

Ragyogó szemek

Egy kisgyerek szeme felcsillan a szép nagy játékkutyus láttán — ebben ugye nincs semmi különös? De ha a kutyus szeme villan föl a kisgyerek hangja hallatán?
Az angliai Marconi társaság fejlesztette ki ezt a játékszert, amelynek az orrában apró mikrofon van, és ez hangérzékelő szerkezeten keresztül működteti a kutyaszem fényforrását. A villogó szemű kutyus nem éppen olcsó játékszer — de nagy segítséget jelent süketnéma gyerekek beszédtanulásához!
Ha a gyermeknek sikerül beszédhangot kiejtenie — amit persze ő maga, süket lévén, nem hall —, a felvillanó kutyaszemek jelzik ezt, és szinte bátorítják: még! még! A játékkutyussal kettesben az egészen kicsi gyerek is bátrabban ad hangokat, mint ha szülei, a doktor és a beszédoktató veszik körül.

ÚJ ÉV — ÚJ

mini junior
alfa

TÖBB OLDAL — VÁLTOZATLAN ÁRON!

Februártól az

mini junior
alfa

új formában, 48 oldalon jelenik meg, továbbra is 24 forintért!

16 OLDAL KÉPREGÉNY!
8 oldalon ASTERIX legújabb kalandjai az olimpián!
8 oldalon WILLÁM WILL és a málépofa!

AZOK A RÉGI GŐZÖSÖK...

A rossz hatásfokú és a levegőt durván szennyező gőzmozdonyokat világszerte mindenütt leparancsolják már a vágányokról. Velük vesz búcsút végleg a vasút hőskora, amely után pedig ma már sokan éreznek nosztalgiát, érzelmes visszavágyódást.
Egy angol játékgyártó cég elkészítette a száz év előtti angol vasút modelljét — valódi gőzhajtású mozdonnyal. Szilárd tüzelőanyag-tablettával lehet befűteni a kazánt: a kis mozdony előre-hátra menetbe állítható, és sípolni is tud!

BIKÁK ÉS EMBEREK

A turista, akit Spanyolországba visz az útja, úgyszólván minden városban megtalálja a Plaza de Torost, a bikavérrel átitatott arénát. A bikaviadal azonban nem tősgyökeres spanyol specialitás, hiszen a bikakultusz eredete visszanyúlik az emberiség történetének legkorábbi századaiba.

EGYIDŐS AZ EMBERISÉG KULTÚRÁJÁVAL

Elég csak az ősi sumer bikaábrázolásokra, az egyiptomi szent Apis-bikára, a krétai Minotauroszra vagy az asszír szárnyas bikadémonokra gondolnunk. A görögök méltó ajándékként bikákat áldoztak isteneiknek (Zeusz bika képében rabolta el Európét), a római birodalomban pedig a cirkuszi játékoknak voltak népszerű attrakciói. De a bikatisztelet ezeken túl az egész mediterrán térségben, Európában és Afrikában, sőt még a Kaspi-tenger környékén is mindenütt eluralkodott.

Spanyolországban kiirthatatlan ősi hagyományként él ma is a bikaviadal. Elképzelhető, hogy az altamirai barlanglakó ősember gyönyörű falfestményei a *corrida de toros* legrégebbi epizódjait ábrázolják? Talán igen. De aligha véletlen, hogy ez a nép, amelynek ereiben puni, ibér, görög, vandál, gót, mór, zsidó és ki tudja még hányféle vér lüktet, és amely az autodafék eretnekégetéséből, az inkvizíció borzalmaiból, az indiánok kiirtásából, de ugyanúgy a napóleoni háborúk hősies gerillaharcaiból és a belső reakció elleni forradalomból is egyforma szenvedélyességgel vette ki részét, a mai bikaviadalok véres ceremóniáiban találta meg a módját, hogy gyorsan felforrósodó kedélyét intézményes keretek között kitombolhassa.

A VÉR VISSZATASZÍTÓ ÜNNEPE...

A spanyol bikaviadalok szabályai évszázadok alatt alakultak ki. Bizonyára hatással volt rájuk a II. Fülöp idejében bevezetett udvari etikett szigorú kódexe, amely egyébként az egész spanyol közéletre rányomta bélyegét. A viadalnak ritusa van, mint egy vallásos szertartásnak, vagy inkább koreográfiája, mint egy balettnak. Van azonban egy fontos különbség: a balettelőadás mozdulatainak, figuráinak a rendje előre és kötött módon ki van dolgozva. A bikaviadal résztvevőinek, a toreróknak viszont lépten-nyomon rögtönözniük kell, a hagyományosan elfogadott mozdulatok közül a pillanat törtrésze alatt kell kiválasztaniuk azokat, amelyek megfelelnek a bika szeszélyes támadásmódjának. Ezeket a sokszor igen veszélyes mozdulatokat aztán könnyeden, utolérhetetlen eleganciával illik végrehajtaniuk.

A bikakultusz évezredes múltja érdekes kultúrtörténeti tanulmány. De arra gondolva, hogy ez a véres játék az ősember kegyetlen érzésvilágát mentette át a jelenkorba, mindig úgy éreztem, hogy képtelen lennék egy ilyen színjáték szemlélője lenni.

...DE HA MÁR ITT VAGYOK, MEGNÉZEM!

Amikor nemrég Barcelonában jártam, mégsem tudtam ellenállni a kísértésnek. Jegyet váltottam a nagy arénába, a Plaza de Toros Monumentalba, a graderio (karzat) legfelső padsorába, abban a reményben, hogy ott a magasban nem fogom érezni a vér szagát.
Előljáróban néhány szót a viadal előkészítéséről, amit a néző nem láthat. Egy nappal a küzdelem előtt az illetékes hatósági személyek ellenőrzik a bika életkorát, súlyát és szarvait, a lovak egészségi állapotát és vattapáncélzatát, a dárdák és banderillák (rövid szúrószerszámok) hegyét. A viadal napjának reggelén a bikákat párosával elsötétített istállókba zárják, majd kisorsolják őket a matadorok (a viadal főszereplői) között. Minden matadornak két bikával kell megküzdenie; egy alkalommal három matador lép fel.
Színpompás felvonulással kezdődik a *corrida*, a bikaviadal. A parádés, aranysujtásos öltözetbe bújt torerók, a kényesen ficánkoló lovak és a csillogó dárdák, kardok látványa az elmúlt századokat idézi. Gyönyörködve nézem a viharos ovációval fogadott, ünnepélyes méltósággal közeledő menetet, és egy pillanatra megfeledkezem arról, hogy néhány perc múlva már vér fogja festeni az aréna homokját.
Ez a hagyományos ceremónia elmaradhatatlan kelléke a viadalnak. Kisebb városokban — például a Pireneusok lábánál fekvő festői Pamplonában — viadal előtt a szűk utcácskákban, a lakosság legnagyobb gyönyörűségére, megfuttatják a bikákat. A bátrabb fiatalok ilyenkor vörös vászonövvel meg barettal állnak ki az utcára, hogy szívük választottja szeme láttára bizonyítsák be férfias bátorságukat. A neves torerókat utánozva, az utolsó pillanatban szökkennek félre a vágtatva közeledő állatok elől. Ez persze nem mindig sikerül, sokan véres sebekkel fizetnek vakmerőségük fitogtatásáért.
Miután a díszpáholyban ülő elnök az istállók kulcsának kiadásával engedélyt ad a viadal megkezdésére, a római gladiátorok büszke utódai levonulnak a porondról. Alig tűnik el az utolsó ember, az események egyszerre felgyorsulnak.

A BOLONDJÁT JÁRATJÁK VELE

Az aréna teljesen üres. A levegőben vihar előtti csend. Hirtelen, mint a villámcsapás, beront a bika. Duzzadó erejének tudatában kihívóan tekint körül. Méltó ellenfelet keres, hogy kitombolja harci kedvét. Most még ő az aréna korlátlan ura.
Pedig az oktalan állattal akkorra már megkezdték a bolondját járatni. Az arénát övező palánkfal keskeny résein hol itt, hol ott ugrik elő egy-egy *peón* (segédmatador), és meglebbentve vörös köpenyét, maga felé csalogatja a fekete monstrumot. De mire a bika vad iramban odaér, a peón már kényelmesen behúzódott a palánk mögé. Csak a deszkák tompa döngése jelzi, hogy az áldozat, nem tudván lefékezni rohamát, gyorsvonati sebességgel rohant neki a falnak.
A játékban, amelynek most az a célja, hogy kifárasszák a bikát, és megosszák, szétziláljják a figyelmét, csak úgy bemelegítőnek részt vesz a matador is. Néhány könnyed, tánclépésszerű fordulatával alaposan megtáncoltatja ellenfelét, s közben alkalma van arra is, hogy kiismerje a bika jó és rossz tulajdonságait.
Változik a kép. Az elnök intésére belovagol a pikador (lándzsás), és megkezdi a véres felvonást. Veszélyes játék ez bikának, lónak, pikadornak egyaránt. A kemény vattapáncélba öltöztetett ló esetlen mozdulataival alig-alig tud félreugrani a vadul öklelő bika elől, s csak vastag páncélzata védi meg a halálos döféstől. A lándzsás rendületlenül támad, és szúrása nyomán széles seb szakad fel a bika marján. A küzdelem tovább folyik, hiszen még két újabb lándzsaszúrást ír elő a múlt idők megszentelt hagyománya.

BANDERILLA-CSOKROT A BIKÁNAK!

Újabb felvonás következik. Színre lépnek a *banderillerók*, kezükben színes szalagokba bugyolált dárdácskákkal, a banderillákkal. A bika már zihálva kapkodja a levegőt, hörgése felhallatszik a karzatra. Zavart csodálkozással néz maga köré. Elfáradt. Talán a zöld andalúziai mezőkre gondol, ahol nemrég kedvére futkározhatott . . .
Ismét megvillannak a skarlátvörös köpenyek. A bika vad dühvel rohamoz újra meg újra. De az ördögien kifundált „koreográfia" ellen nincs védekezés. A banderillero nagy hetykén szemtől szembe támad, hiszen tudja, hogy robusztus ellenfele már elvesztette ereje legjavát. A támadó oldalra sasszézik, és a mellette elrobogó bika marján máris ott himbálódzik két színes dárdácska. A közönség felszisszen a gyönyörűségtől, banderillerónk pedig kecses meghajlással könyveli el sikerét.
A meggyötört állatból mindinkább kiütköznek a fáradtság jelei. Szájából véres nyál cseppen a fövenyre, és valahonnan a lelke mélyéből vadul fájdalmas bőgés morajlik elő, mintha ezt kérdezné: Miféle emberek vagytok ti, hogy ilyen gonoszul megkínoztok engemet . . .? Még négy (összesen hat) banderillát kell a marjába döfni. Az idő szinte észrevétlenül röppen, mert máris ott fityeg egy csokorra való dárdácska a bika vértől vöröslő háta közepén. De most már kímélni kell a bikát, nehogy szégyenteljes módon, csak úgy önszántából, a matador kegyelemdöfése nélkül adja ki páráját.

ÍTÉLET ÉS TISZTELETADÁS

Az elnök türelmetlenül int: az idő hamarosan lejár! Előlép a matador. Most már ő az aréna korlátlan ura. Ellenfele megtört, szánalmas figura. Majdhogynem nevetséges. Ám a matador mestere a szakmájának. Néhány látványos, dörgő tapsvihart arató csellel még fel-fel tudja lobbantani a bika támadó ösztönét.
Rövid színjáték után a matador feszes vigyázállásba merevedik, szemközt a bikával. Köpenyét a földhöz közelíti, ezzel a bikát arra készteti, hogy fejét egészen leszegje, és nyakszirtjét szinte a döfésnek kínálja. Szertartásos lassúsággal emeli fel kardját a matador, és tévedhetetlen pontossággal célozza meg a nyakcsigolyák mögött a lapockák közét. A mozdulat végső ítélet, egyben tiszteletadás Halál őfelsége előtt.
Az időjelző 15 percet mutat. Az arénában fojtott csend. Tisztán hallom a bika hörgő lélegzetvételét.
Matadorunk óvatosan előrelép, meglebbenti vörös köpenyét. A bika — életében utoljára — előrelendül és a toledói acél sercegve nyomul be a vastag bőr alá. A borotvaélesre fent penge elmetszi az élet fonalát, a még keményen lüktető aortát. Kész. Befejezte.
Az iszonyattól megdermedve, nem tudom becsukni a szemem. Látom, hogy a bika egész testében megremeg, két mellső lába megcsuklik, és a hatalmas állat lehuppan az aréna homokjára.
Derék bika, mondják körülöttem. Igen, mondom én is magamban, az voltál, te fekete bika! Éltél gondtalanul négy-öt évet, küzdöttél bátran az életedért tizenöt percig, és kimúltál tízezernyi néző elismerő tapsvihara közben. Emlékedet a tévé képernyője és a turisták diafelvételei kegyelettel őrzik.
A heroikus küzdelmet prózai jelenet zárja le. Két jól megtermett brabanti igáslovat fognak a tetem elé, és a szarvába akasztott lánccal kivonszolják az arénából. Mire a gereblyés arenero eltünteti a harc nyomait, már senki sem gondol rá. A nézők felcsigázott türelmetlenséggel már a következő bikát várják.
Azon a napon, vasárnap délután volt, egy ülő helyemben még öt bika megdicsőülésének voltam mindjobban elszomorodó szem- és fültanúja. Viadal után még egyszer, utoljára, leneztem az aréna rozsdaszínű homokjára, miközben azt mérlegeltem magamban, érdemes volt-e 800 pesetát feláldoznom a büszke spanyol grandok és hidalgók eme tiszteletre méltó ősi szórakozására. Magam is elcsodálkoztam, hogy a válaszom határozottan pozitív volt: egyszer igen, hogy aztán soha többé!

DR. MARJAI IMRE

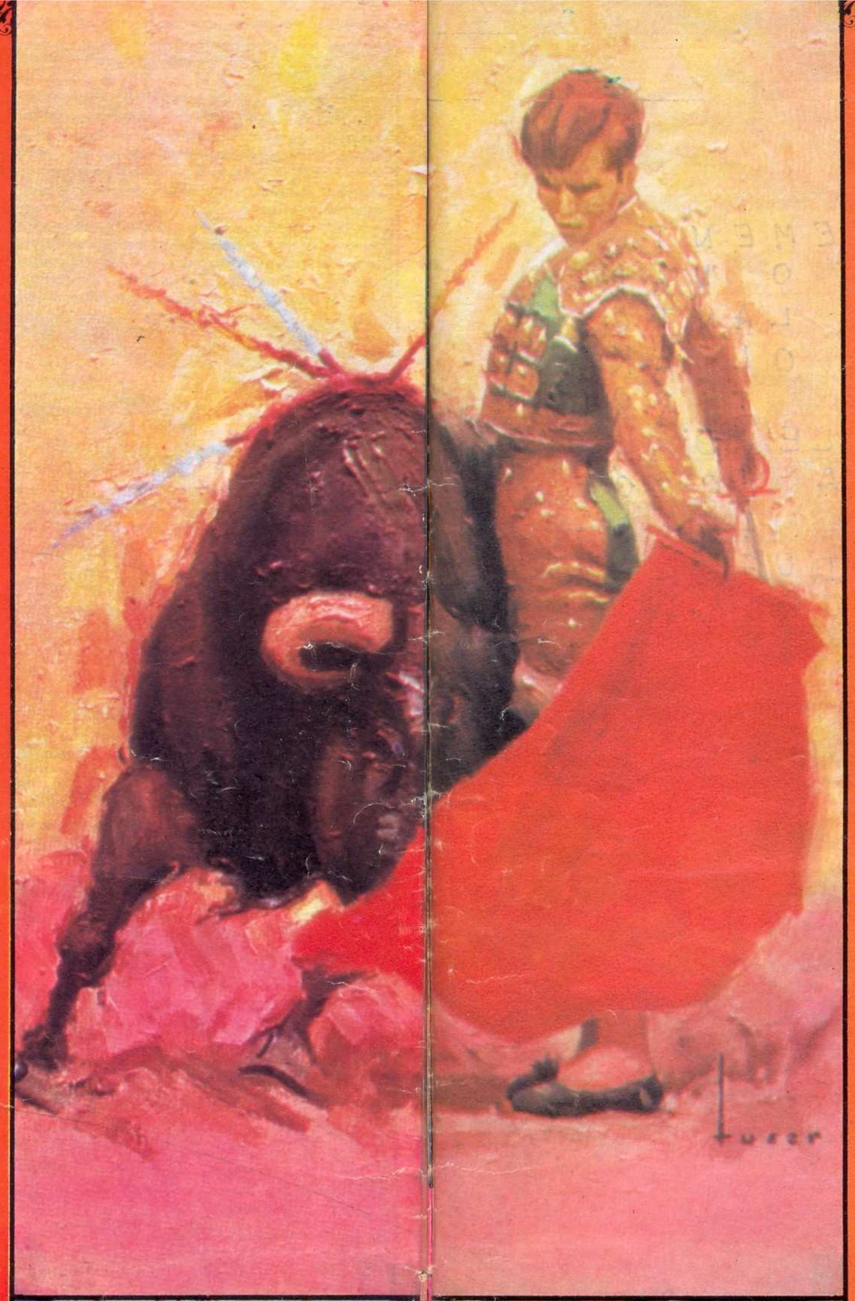

A matador egy balett-táncos eleganciájával dolgozik

Felvonulnak a bikák Pamplona utcáin

Néha a bika kerül felül — a matador segítőtársai igyekeznek elterelni a bika figyelmét

DOMINÓ

SZÓHORGÁSZAT

VÍZSZINTES: *1.* Építési anyag (nevének betűit átrendezve azt a kijelentést kapjuk, hogy „nem cet"). *5.* A hétben hét van, az égen csak egy. *8.* Tinódi ... Sebestyén. *11.* Pénzben kifejezhető értéke. *12.* A kavics is ez, a márvány is ez. *14.* Osztrák tartomány; rétest és kalapot neveztek el róla. *16.* Minden jó bicskának van. *17.* Idős bácsi vagy dunántúli tóváros. *19.* Sűrű, kusza növényzet (remek hely bújócskához). *21.* Vonatkozó névmás. *22.* Sok gyerek így szólítja az édesanyját (ez a szó egy József Attila-vers címeként is ismert). *23.* Nagy testű kutya. *24.* Paci. *25.* Karácsonyfának alkalmatlan fenyőféle.

FÜGGŐLEGES: *2.* Tengerbe, tóba nyúló sétány; kikötői gát. *3.* Minden!!! *4.* Ilyen „járás" volt Magyarországon IV. Béla idején. *6.* Takarító eszköz, amelytől valaha bizony féltek a gyerekek. *7.* Korszerű lövedék. *9.* Mély női hang. *10.* Mi ecettel, cukorral elkészítve esszük, a nyuszi ecet és cukor nélkül szereti. *13.* Becézett Ilona. *15.* Forma, amely visszafelé olvasva ékezethibás módi. *16.* Ízletes húsú csiga jelzője. *18.* Régi űrmérték. *19.* Szerep a János vitéz című daljátékban, de Latinovits Zoltán kedvenc kutyájának is ez volt a neve. *20.* Megye, de két szótagját felcserélve laza lesz. *22.* Ez volt Jókai, de Shakespeare Othellója is. *23.* A szolmizációs skála kezdete.

Megfejtésül rajzoljátok le és küldjétek be azt a vízi állatot, amelynek nevét a vízszintes 1., 11., a függőleges 6. és 18. szavak kezdőbetűi adják ki! A helyes megfejtések beküldői között 10 darab 100 forintos könyvutalványt sorsolunk ki.

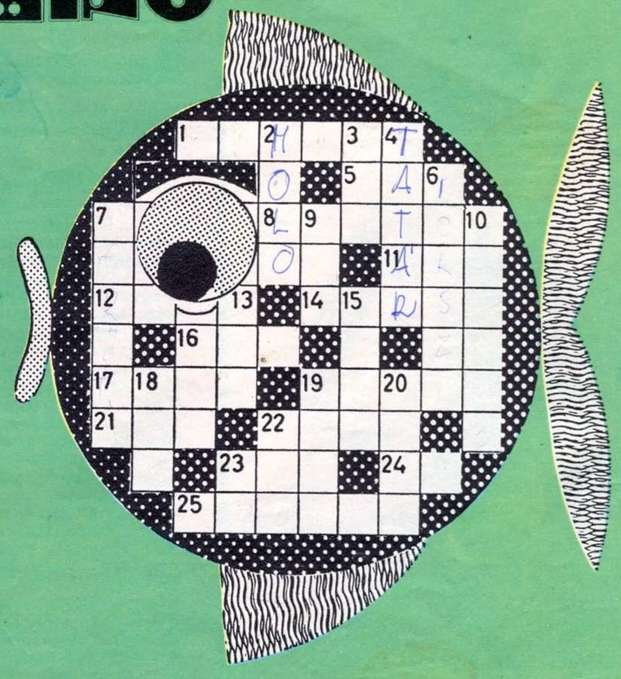

MARAD: EGY

Nézd meg jól a tizenhat rajzot, utána olvasd el az alábbi mondatokat, amelyekben a rajzon látható dolgok közül tizenötnek a nevét rejtettük el — természetesen nem a rajzok sorrendjében. De figyelmesen olvass, másképp aligha találod meg! Ha ez sikerült, valóban marad: egy, azaz egy olyan tárgy, a tizenhatodik, amelyik nem szerepel a szövegben. Melyik az?

Aki nyáron kapál, mákszemnyit sem fázik.
Ha van eper, selyemhernyó is tenyészthető.
A kertben nagy csapat méh áztatja szárnyait a nektárban.
A bükköny vadon terem.
Nagy halom birsalma tornyosul a tálon.
A paradicsom óhatatlanul megromlik, ha sokat áll.
Amilyen könnyű az ember, nehéz a szíve.
Haragomban gyorsan gyalogúra kelten.
Az apró zsarnok, Csilla gondolkozva ballagott az úton.
A szoba sarkában szabad a terep ülőgarnitúra számára.
A garázsok és a töltőállomások nélkülözhetetlenek a gépkocsivezetőknek.
A vesszőfutás lőfegyvernek nem alkalmas.
Ha rakoncátlankodsz, kidob Oz, a nagy varázsló.

Megfejtés:
MARAD: EGY — Aki nyáron kapál, mákszemnyit sem fázik. Ha van eper, selyemhernyó is tenyészthető. A kertben nagy csapat méh áztatja szárnyait a nektárban. A bükköny vadon terem. Nagy halom birsalma tornyosul a tálon. A paradicsom óhatatlanul megromlik, ha sokat áll. Amilyen könnyű az ember, nehéz a szíve. Haragomban gyorsan gyalogúra kelten. Az apró zsarnok, Csilla gondolkozva ballagott az úton. A szoba sarkában szabad a terep ülőgarnitúra számára. A garázsok és a töltőállomások nélkülözhetetlenek a gépkocsivezetőknek. A vesszőfutás lőfegyvernek nem alkalmas. Ha rakoncátlankodsz, kidob Oz, a nagy varázsló. — Kimaradt a tölcsér.

VARÁZSLATOS SZÁMTÁBLA

Ha hiszed, ha nem, ezzel a számtáblával épp olyan gyorsan lehet számolni, mint egy elektronikus zsebszámológéppel. Ha nem hiszed, tégy próbát! Ha pedig már megtanultad a kezelését, akkor kápráztasd el varázslatos számolótudásoddal a barátodat! Erre nem csak egyszer, többször is módod lesz, mert a tábla háromféle csodára is képes.

1. Kérd meg barátodat, helyezzen el egy szál gyufát a táblán úgy, hogy az három mezőn feküdjön valamelyik átlós irányában. Minden esetben három kis sejtet érintsen. Te közben fordulj el, őt pedig kérd meg, hogy végezze el az elfedett mezőkben található számtani műveleteket, majd ezek eredményét adja összse. (Az osztást a táblán — épp úgy, mint a számítógépeken — kis vízszintes vonal felett és alatt levő pont jelzi.) Amikor a társad elkészült, te visszafordulsz, egy pillantást vetsz a táblára, és máris vágod a végeredményt. Vajon hogyan?

A titok egyszerű: elég, ha a gyufaszál által megjelölt három sejttel egy vonalban levő — tehát átlósan fölötte vagy alatta látható — mezőben kijelölt számtani műveletet végzed el, és az eredményt levonod 34-ből. Ha például barátod a felülről a második sorban kezdődő 15—1,8 : :2,3 ×3 műveleteket tartalmazó mezőket takarja le, akkor te kétféle módon számíthatod ki az eredményt: vagy a legfelső sejtben látható 5 +2, vagy az ötödik sorban 3 +4 segítségével. Az eredmény mindenképpen 7; 34—7 =27. Ez ugyanannyi, mint a három sejt műveletei eredményének összege.

2. Most négy egymás melletti mezőt jelölhet meg a barátod. Ezek akár átlósan, akár vízszintesen feküdhetnek egymás mellett. A műveleteket itt is el kell végezni, eredményüket összeadni, s Te ahogy odapillantasz, azonnal rávágod, hogy harminc-négy! — Nincs is nehéz dolgod, mert bármelyik egymás mellett lévő négyes sort választja, az eredmény mindig ugyanaz. Vigyázz, ezt egy barátoddal csak egyszer játszd el, másképp kiderül a turpisság!

3. Ennek a trükknek a segítségével hitetheted el, hogy valódi fejszámolóművész vagy. Pajtásod válasszon ki egy sejtet, végezze el a benne lévő műveletet, tegye ugyanezt a sejtet körülvevő hat másikkal, és valamennyi eredményt adja össze. (Szélső mezőt nem választhat, mert azt nem öleli körül másik hat.) Te szinte másodpercek alatt tudod a másik által bonyolultan kiszámított eredményt. Mert nincs más dolgod, mint a középső sejtben lévő műveletet elvégezni és az eredményt 68-ból kivonni.

Mielőtt „művészetedet" bemutatnád, nem árt egy kicsit gyakorolni, hogy semmiképpen se tévesszed el!

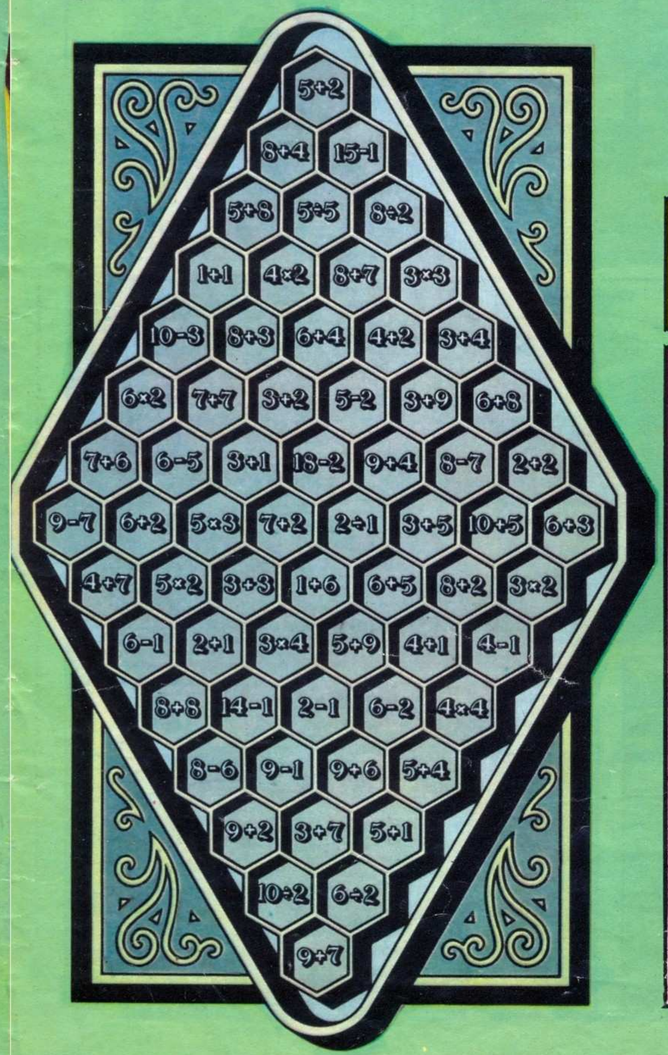

Az ALFA korábbi számainak példányai – korlátozott számban – az Interpress Nyomda és Kiadó Vállalat terjesztési osztályán megvásárolhatók. Budapest VIII., Pál u. 2-4. 1085. Telefon: 331-372

Megfejtés az ALFA 1983. augusztusi számából

SZELEK SZÁRNYÁN

Vízszintes: 1. Fregatt, 43. Sárkány, 52. Korvett.
Függőleges: 1. Finn dingi. 7. Kalóz, 9. Karavella, 10. Csillag, 13. Dzsunka. 36. Sóner, 38. Jolle.
100 forintos könyvutalványt nyertek:
Adorján László Pásztó, Marx u. 64. 3060., *ifj. Cseppentő Ottó* Budapest Thököly u. 72-74. 1183., *Antal Csilla* Esztergom Hajabáts L. u. 4/3. 2500., *Hédai István* Dorog, Hám Kálmán ltp. 8/1. 2510., *Huszár Krisztina* Aszód, Rákóczi u. 11. 2170., *Jurászik Mária* Dabas, Madách u. 8. 2371. *Macsek István* Budapest, Tóth Árpád u. 48. 1183., *Szabó Ildikó* Gyöngyöshalász, Hunyadi u. 7. 3212., *Szarka Zsolt* Baja, Vöröskereszt tér 27. 6500., *Tóth Ferenc* Tés, Felszabadulás u 40. 8109.
A nyereményeket postán elküldjük.

SZÓJÁTÉKOK

Az augusztusi szám szójátékai közül a palindrom-pályázatra kevés ötlet érkezett. A legjobb szavak: kosok, köpök, göcög, abba, illetve (visszafelé más értelemmel): Zánka, annak, avas, karát. Szép gyűjteményt küldtek: *Nagy Péter* Orosháza, Hajnal u. 14. és *Dell Dorottya* Budapest XIII., Hegedűs Gy. u. 21. Annál bővebb volt a banántermés: valaki, üzenet, kakadu, ődöngtek, haraszt, hajtóka, felemelő. Sok ügyes ötlettel jelentkeztek: *Ambrus Béla* Kömlő, Bocskai u. 99., *Bodonyi Zsolt* Jászberény, Vasútáll. Ikerház 2., *Tóth Róbert* Várpalota, Rákóczi u. 22. és *Takács Tímea* Budapest II., Varsányi I. u. 14—16; ő azt is észrevette, hogy mindkét neve magában is banánszó.

WILLÁM WILL és a

Morris – Goscinny – Timár György

Nyugalom! Mi történik itt?

?

Az történik, hogy a személyzet minden ok nélkül meg óhajt skalpolni! Kérem, engem még soha senki nem skalpolt meg!

Pedig a pályámat Hampchester 18-ik grófjánál kezdtem, mint lovászfiú, de még ott sem!

Nos, Sam?

Fehér Ingmell és Sam együtt szolgálni és védelmezni Baddy retyerutyáját, ezért Sam vérszerződést köt akarni testvériségért.

Ez abszurdum!

Ugyan, Jasper, ez óriási megtiszteltetés! Egy sziú csak kiváltságosaknak ajánlja föl!

No, ha felavatási szertartás, akkor lehet róla szó...

Aztán, ha meg- és bekötöttétek, amit kell, eriggyetek az állomásra a holmiért.

Kisvártatva.

Nos, megtörtént?

Uff, ha uram elnézi a kifejezést.

Ön melyik klub tagja?

Pompás, itt a cókmók. Most kényelmesen berendezkedhetünk.

!

Lenni majd fura kégli, Will!

Megmutatnám neked a birtokot, Waldo. Tudsz lovaqolni?

Hogyne. Epp ebben a bőröndben van a lovaglóruha. Átöltözöm.

Keressünk neki egy szelíd pacit. Nem tudom, hogyan száll nyeregbe.

Akkor nem kelleni lasszó, elég fölébreszteni Áldást.

Jössz, Waldo? Fölnyergeltem a lovadat.

Hé! Áldás!

Ez a szerelésed?! ?!?!?

Otthon rókavadászathoz viselem, de bizonyára megfelel a teheneknek is. Indulhatunk?

Gyi!

Te Will, biztosan lenni ő Baddy retyerutyája?

(Folytatjuk)

LEPKÉNÉL KÖNNYEBB

Könnyebb a lepkénél és repül — mi az?

A zárttéri repülőmodell!

Egy lepke súlya néhány századgramm. Igen, de képzeljünk el egy félméteres lepkét: mennyit nyomna? Néhány dekát bizonyosan.

Egy ugyanekkora zárttéri repülőmodell viszont, amely saját erejéből, gumimotorral repül, nem nehezebb — három grammnál!

NINCS TÉLI SZÜNET

Idestova hét évtizede szállnak a tavaszi, nyári ég alatt a vitorlázó és gumimotoros repülőmodellek. Később az apró, néhány köbcentis benzin- és dízelmotorok is a modellezés szolgálatába álltak, a második világháború után pedig megjelentek a kötött, körpályán mozgó motoros sebességi és műrepülő modellek. Néhány évtizede a rádiós távirányítás hozott új színt ebbe a nagy múltú technikai sportba.

Hiába azonban a legmodernebb technika, az ősz beköszöntével vége a szabadtéri repítéseknek, a sok gonddal készült szerkezetek szekrénybe, dobozokba zárva pihennek tavaszig.

A leglelkesebb modellezők régóta nem nyugszanak bele ebbe a kényszerű szünetbe. Kifejlesztették a sport téli változatát és a hozzá szükséges szuperkönnyű modellfajtát, a zárttéri modellt.

Ha azt mondjuk erre a kecses szerkezetre, hogy leheletkönnyű, akkor valószínűleg sokat mondtunk.

Lopózzunk hát be titkon egy zárttéri repülőmodell-versenyre, és lessük meg, mi folyik ott. (Hogy miért titkon és lopózva, arról is szó esik hamarosan.)

MINT LASSÍTOTT FILMEN

A nagy terem — sportcsarnok, egyetemi aula, díszterem vagy más, magas és tágas épületbelső — egyik sarkában bőröndjeiket nyitogatják a versenyzők, és roppant óvatos, szinte álmatag mozdulatokkal összeszerelik modelljeiket. Ezután elindulnak a versenybíróság asztala felé, ahol a kis gépek mérlegre kerülnek.

Elindulnak — de hogyan? Mint a lassított filmen, szinte komikusan óvatos léptekkel; egy perc alatt teszik meg a tíz-húsz méteres utat. Egy normális tempójú lépés elég lenne, hogy csak egy felismerhetetlen roncs maradjon a kezükben.

És miért a mérlegelés? Mert versenyszabály, hogy a zárttéri modell súlya — a hajtógumi nélkül — nem lehet kevesebb egy grammnál!

Fölfelé nincs határ szabva, de minden modellezőnek saját érdeke, hogy ezt a súlyt ne nagyon lépje túl, hisz azzal gépe teljesítménye romlik. Inkább arra törekszenek, hogy az egy grammból — ennyi egy cigaretta súlya! — minél nagyobb modellt hozzanak ki: a legkorszerűbbek szárnyfesztávolsága 40—50 cm között mozog.

Most figyeljük meg az egyik versenyzőt, aki megkapta a startengedélyt. Behelyezi gépe törzse alá a néhány vékony szálból álló, másfél gramm súlyú gumimotort, és segítőtársa erre villanymotoros szerkezettel 1500—2000 fordulatot csavar. A visszatekeredni akaró gumi feszítő ereje forgatja majd a légcsavart, ez a gép hajtóereje.

Most közelebbről is szemügyre vehetjük a hihetetlenül karcsú, finom vázú repülőmodellt: szárnyát és kormányfelületeit valami szappanbuborékhoz hasonló, szivárványszínekben játszó hártya fedi. A gép startra kész: légcsavarja forogni kezd, és a kis repülő szerkezet kiúszik alkotója kezéből. És újra úgy érezzük, lassított filmet látunk. A légcsavar forgását szemmel követhetjük, és a gép enyhén körözve, valóságos csigatempóban indul meg felfelé.

A versenyző láthatóan nem elégedetlenkedik gépe lusta tempójával, sőt. Ez a verseny ugyanis nem sebességre megy. Az nyer, akinek a modellje a legtovább marad a levegőben. A nagyobb versenyeken a győztesek ideje meghaladja a fél órát, és világbajnokságokon 45 percnél hosszabb időt is elértek már.

LÉGI KATASZTRÓFÁK

De mi történt? A modell, amelynek startját imént megfigyeltük, és amely méltóságteljes emelkedése közben még csak háromméteres magasságot ért el, hirtelen megbillen, bukdácsolni kezd! Gazdája aggodalmas szemmel követi, de a gép máris kikerült a légörvényből, és nyugodtan folytatja útját. Az történt, hogy a gép egy másik versenyző fölé repült, és annak a testmelege olyan emelőáramlatot okozott, ami majdnem veszélybe sodorta az érzékeny szerkezetet! És ebből megérthető, miért kellett titkon belopóznunk a versenyre. Azért, mert itt nem szívesen látják a nézőket. Ha mondjuk egy emelvényen csak ötven-hatvan ember üldögélne, a föléjük repülő modellt egyenest a mennyezethez csapná a testük melegétől keletkező, felszálló légáramlat!

A verseny színhelyén egyébként már egy-két nappal korábban lekapcsolják a fűtést, hogy az se okozhasson zavaró légmozgást, és nagy gonddal tömítik az ajtó- és ablakréseket a huzat ellen.

A zárttéri modelleket azért a legnyugodtabb levegőben is érheti baleset. Nem ritka az ősz-

szeütközés, hisz egyszerre öthat gép is kering a légtérben. Megesik, hogy a modell fennakad valahol. Tulajdonosa megpróbálhatja hosszú póznával lepiszkálni, de az ilyen műveletet sohasem ússza meg a gép komoly sérülés nélkül. Ezért visz minden versenyző teljes tartalék készletet magával, hogy a tönkrement gép helyett újat indíthasson, mert végül az időeredményét három start átlagából számítják ki.

HOGY ÉPÜL A GUMIMOTOROS SÓHAJ?

Zárttéri repülőmodellt sehol sem árusítanak boltban, még alkatrészeket sem. Az építés minden művelete a modellezőre hárul, és igen biztos kezet, no meg angyali türelmet követel. A szárny, a vezérsíkok és a légcsavarlapátok váza a gyufánál három-négyszer vékonyabb szálakból készül, anyaga a létező legkönnyebb fa, a fenyőnél tízszer kisebb fajsúlyú balsafa. A törzs, amelynek a gumimotor erős húzását is el kell bírnia, 0,15 mm vastag balsalemezből sodort, szalmaszálnyi átmérőjű cső.

A vázat összeállítani sem éppen gyerekjáték, de az igazi mestermunka a váz beborítása. Az ehhez szükséges hártyát, a mikrofilmet is csak házilag lehet elkészíteni. Zapponlakk, eukaliptuszolaj és néhány más adalékanyag keverékéből néhány cseppet egy nagy tepsi víz színére öntünk: az olajos lakk egy szempillantás alatt nagy felületre szétterjed, és roppant vékony, egy molekulányi vastagságú(!) réteget alkot. Pár perc elteltével ezt a hártyát egy hajlékony keret segítségével „lefejtjük" a víz felszínéről, és roppant óvatosan a vázra helyezzük.

Minden azon dől el, hogy a kellő pillanatban fogtunk-e a kiemeléshez. Ha elsiettük, a hártya még nem elég szilárd, s a vízről elválva cafatokra hasad. Ha néhány másodpercet késtünk, a hártyát ugyan épségben kiemelhetjük, de addigra az oldószer teljesen kipárolgott belőle. Száraz lett és nem tapad meg a vázon — kezdhetjük az egészet elölről. Bizony a leggyakorlottabb modellezőnek is ritkán sikerül a művelet első nekifutásra.

Ha türelmünk már megtermette a rózsát, és gépünk minden felületét a szivárványszínekben csillogó hártya borítja, még mindig hátravan egy fontos művelet. A repülés közben fellépő erők összevissza facsarnák a szárnyat, ha nem merevítenénk ki gondosan. Ugyancsak meregíteni kell a törzset is a gumimotorral átellenes oldalon, nehogy a gumi feszülése meggörbítse. Kezdetben e célra emberi hajszálat használtak, de ma már ez is túl nehéznek számít: kétezred milliméter vastagságú wolframacél huzal váltotta fel. Ezt a hihetetlen vékony fonalat szabad szemmel nem is látni, csak ha a fény megcsillan rajta.

Így már modellünk repülésre kész, és ha épségben eljuttattuk a starthelyig, méltóságteljes röptével hálálja meg türelmes és odaadó munkánkat.

T. I.

Bőröndökben a tartalék alkatrészek

DISNEYLAND

A Disney családban a szombat mindig apa-nap volt. Az akkor már világhírű rajzfilmrendezőnek ezen a napon semmiféle más elfoglaltsága nem lehetett. Kézen fogta két kislányát, és elballagott velük a vidámparkba. És amíg lányai egyik menetet a másik után lovagolták végig a körhintán, ő egy padon üldögélt, mogyorót majszolt és ezt mondta magában:

— Építeni kellene egyszer egy nagy családi vidámparkot, ahol szülők és gyerekek együtt szórakozhatnak!

EGY ORSZÁG EGY ÉV ALATT

Az ötlet azonban húszegynéhány évig csak ötlet maradt.

A negyvenes években Walt Disney felhagyott a rajzos mesefilmekkel, amelyeknek roppant népszerűségét köszönhette, és új műfajjal próbálkozott. Színes természetfilmjei a maguk módján éppolyan úttörő vállalkozások voltak, mint két évtizeddel előbb rajzfilmjei, és éppoly közönségsikert arattak.

A sokoldalú rendező ekkor végleg búcsút mondott a filmezésnek. Immár gazdag ember volt, valóra válthatta, amit még fiatal apaként elgondolt. Legügyesebb tervezőivel részletesen kidolgoztatta egy sosemvolt meseország terveit, és 1954-ben megvásárolt egy 230 hektáros kisbirtokot Los Angeles külvárosában.

Autópálya a floridai Disney Worldben

területén. A sík földdarabon csak narancsfák és mogyoróbokrok nőttek. Egy évvel és egy nappal a munkálatok megkezdése után, 1955. július 17-én ünnepélyesen megnyitották Disneylandet, Disney-országot — hegyekkel, folyóval, tavakkal, dzsungellel, palotákkal, egész városrészekkel, önálló vasút- és hajójáratokkal!

MEGELEVENEDIK A MÚLT

A huszonkét főbb látványosság megépítése 17 millió dollárba került. A park azóta is tovább épült, bővült: idestova harminc év alatt a nagyobb látványosságok száma hatvanra emelkedett, és a költségek a százmilliót is meghaladták. A belépti díjakból persze ezek a költségek busásan megtérültek, hisz évente sok millió látogató kíváncsi Amerika és alighanem az egész világ egyik legnagyobb szórakoztató intézményére.

Disney-ország hat tartomány-

Főutca, háttérben Csipkerózsika kastélya

ra oszlik. A hatból három az Egyesült Államok múltjába varázsolja vissza a látogatót.

A főbejárat után a Főutcán találjuk magunkat, egyszeriben a századforduló idején. Az utcán lóvasút jár, s mellette elpöfög olykor egy-egy emeletes gőzomnibusz. Az üzletek berendezése és portékája, az eladók ruházata a dédszülők korát idézi. A moziban némafilmeket játszanak, és este gázlámpák gyúlnak ki a járdák fölött. Ezen a Főutcán vonul végig újév napján az ünnepi menet rezesbandával és a Walt Disney-filmek közkedvelt figuráival. A főpályaudvar elől múlt századi kisvasút indul, hogy körbejárja a varázsos Disney-országot. Nem sokkal odébb még ötven évet léphetünk vissza az időben. Itt épült fel az 1850-es évek *New Orleans*-ának főtere és környéke. (Ez a déli kikötőváros a maga kevert francia, angol és néger lakosságával még ma is sajátságos színfoltja az országnak.) A szűk, kanyargós utcák, meghitt belső udvarok és kovácsoltvas erkélycsipkézetek itt minden részletükben hű másai az eredetinek. A városnegyed legfőbb attrakciója a csónakút egy kísérteties föld alatti barlangban, ahol karib-tengeri kalózok támadnak meg gallionjukról egy kis kikötőt, és — persze ártalmatlan — lángokba borítják az elfoglalt városkát.

AZ ÚTTÖRŐK NYOMÁBAN

A múltidéző városrészek inkább a felnőttekben keltenek nosztalgikus, ábrándos hangulatot; a gyerekek szeme akkor csillan fel igazán, amikor *Pionírországba* érnek. Azoknak a bátor, kemény és sokszor bizony kíméletlen ősöknek állít emléket ez a részleg, akik egy évszázad alatt fokról fokra meghódították és birtokba vették a hatalmas országot, dacolva a természet mos-

A Mark Twain farkerekes gőzös és a Columbia vitorlás hajó Pionírországban

tohaságával, vad folyókkal és nagy hegyekkel, őserdőkkel és sivatagokkal és megküzdve a harcias indiánokkal.

Látni itt indián tipiket és totemoszlopokat, trapperkunyhót, szekértábort, vadnyugati ivót; lehet teherhordó ösvényeken lovagolni és indián kenuban evezni — persze valódi indiánok társaságában. Bejárhatjuk Mark Twain regényeinek világát, utazhatunk a Columbia vitorláson vagy a Mississippi hajdani farkerekes gőzösén; vitorlás tutajjal lehet átsiklani Tom Sawyer szigetére. Láthatunk indián haditáncot és vadnyugati lovasbemutatót, és múlt századi vasúton döcöghetünk el a kaliforniai aranybányákat idéző sziklák és a nemzeti parkok szakadékai közé.

Felnőttek és gyerekek képzeletét egyként izgatják a távoli földrészek titkai, a trópusi őserdők, a szavannák és sivatagok különös állatvilága.

KALANDORSZÁG

Kalandországban a természetfilm-rendező Walt Disney alkotta újjá szűk helyen az egzotikus vadállatok kimérithetetlenül változatos világát. A folyó minden kanyarulatában új meglepetés: szájukat tátó vízilovak és krokodilusok, fürdőző elefántok; a parton zsiráf- és zebranyájak, gazellák, körülöttük settenkedő oroszlánok, a fákon majmok és tekergő kígyók mindenfelé. A növényzet valódi, az állatok élet- és mérethű szobrok.

ÉLETRE KELT MESÉK

Valódi gyermekvilág nyílik meg *Fantáziaország* kapui mögött. Walt Disney rajzfilmjeinek világhírű hősei, Miki Egér, Donald Kacsa, Pinokkió, Hófehérke és a hét törpe, a Három Árva Kismalac és a többiek meséi elevenednek meg egy-egy pavilonban. itt látható Csipkerózsika

Kalandország folyóján

pompás mesekastélya — még a felvonóhídja is működik —, bejárhatjuk Pán Péter nagy ellenfelének, Kampó kapitánynak félelmes kalózhajóját, a Macskacápát, elkóborolhatunk Alicével Csodaországban. Kis csónak visz kanyargós vízi úton a valóra vált mesék közt, olykor eltűnik egy cápa hatalmasra tátott szájában vagy egy barlang öblében. A meseország határán áll egy toronyháznyi magasságú mesterséges hegy, a svájci Matterhorn-csúcs mérethűen kicsinyített mása. Ennek a tetejéről kis szánszerű csónakkal lehet sínen lesiklani, hogy hatalmas csobbanással érjünk a tó vizébe.

JÖVŐORSZÁG

Disneyland megnyitása óta az ember elhagyta a Földet, kezdetét vette az űrkorszak. 1967-ben a nagy kaliforniai szórakoztató park is lépett egyet a korral: megnyitotta hatodik tartományát, Jövőországot. Ezen suhan végig a jövő nagyvárosának zajtalan és gyors közlekedési eszköze, az egysínű lebegő magasvasút. Élethű űrhajó-belsőben — persze valami 25. századi űrhajóra gondoljunk — végig lehet követni a felszállás és holdraszállás minden mozzanatát. Atomtengeralattjáróval mélyvízi útra indulhatunk, vagy mikroszkópon keresztül behatolhatunk a parányok világába.

UGYANAZ NAGYBAN

Autópia az autórajongó gyerekek paradicsoma: valódi benzinmotoros autón tökéletes biztonságban hajthatnak végig egy bonyolult autópálya-rendszeren. Megtekinthető itt az ultramodern jövő-város hatalmas makettje, a 360 fokos körpanoráma-moziban pedig a jelenkori Amerika természeti szépségeit csodálhatjuk.

Disney produkciós vállalata, amely a Disneylandet építette, már a kezdeti sikerekben meglátta az új, még nagyobb lehetőséget. 1971-ben az Egyesült Államok keleti végében, Floridában megépült a nagy szórakoztató park pontos mása, és a Disney World (Disney világa) nevet kapta. Azaz mégsem pontos a másolat. A méretek még nagyobbak, szélesebbek a folyók és a tavak, több a szenzáció, a mesefigurák és Kalandország állatai pedig komputer vezérelte robotok. A megnyitás utáni évben 12 millió látogatója volt a világ immár legnagyobb szórakoztató parkjának, több, mint Florida állam egész lakossága. A Disney World egyben az egyik legjövedelmezőbb amerikai vállalkozás: a napi bevételt, 2,5 tonna pénzt különleges teherautó szállítja a közeli Orlando város bankjába.

T. I.

A hátsó borítón: Jövőország részlete

alfa

DISNEYLAND
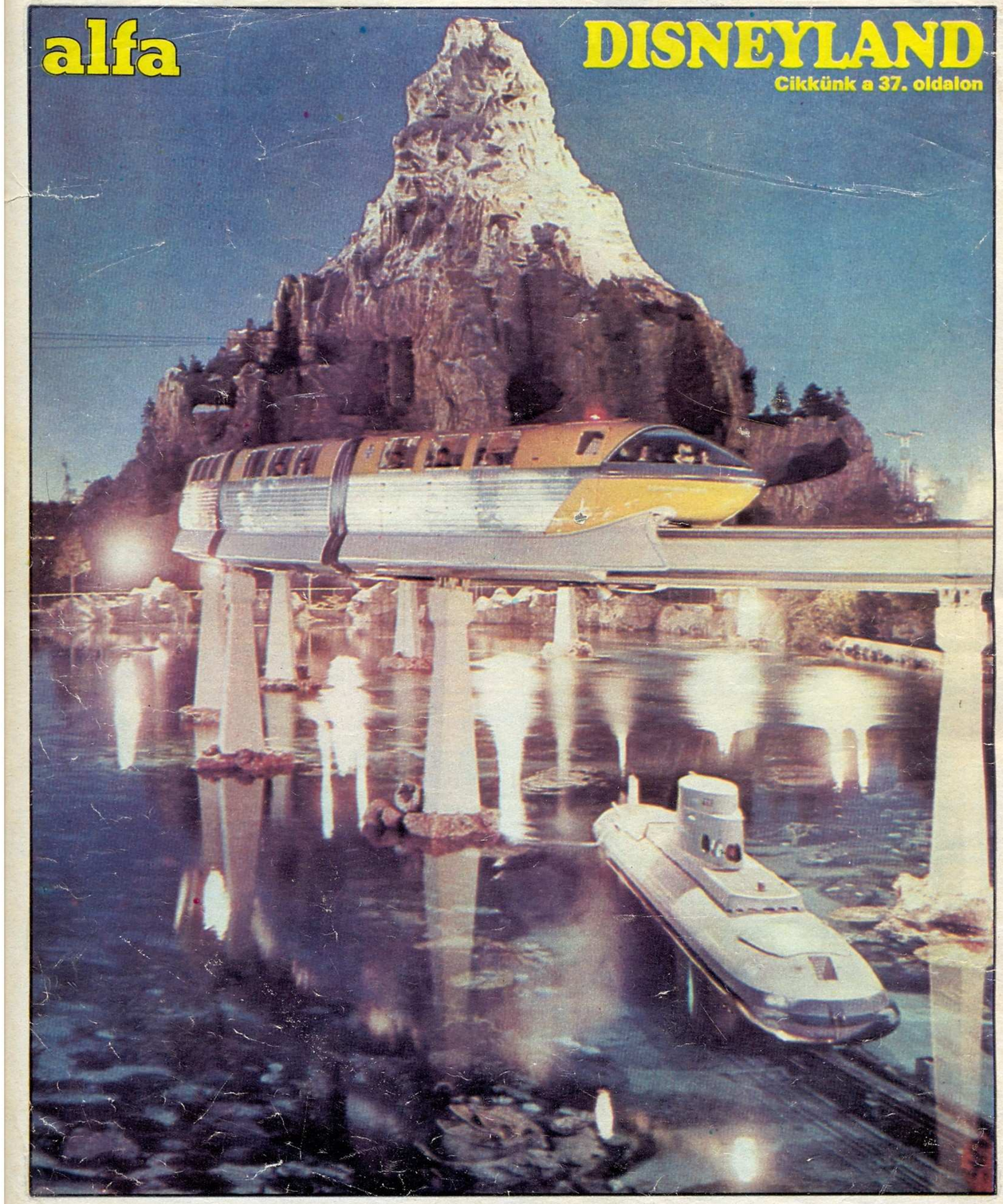
Cikkünk a 37. oldalon